

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Veera Ranta-Krenkku

**Luonto osana kestävää arkea: Arjen
kulutuskäytännöt mediateksteissä**

Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Markkinoinnin johtamisen koulutusohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö**

Tekijä:	Veera Ranta-Krenkku		
Tutkielman nimi:	Luonto osana kestävästä arkea: Arjen kulutuskäytännöt mediateksteissä		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Markkinoinnin johtaminen		
Työn ohjaaja:	Henna Syrjälä		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	71

TIIVISTELMÄ:

Luontoa pidetään merkityksellisenä ja sen tilasta koetaan huolta, jonka myötä kiinnostus kestävästä kulutuksesta ja kestävämpään elämäntapaan on lisääntynyt. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten luonto rakentuu osaksi kestävästä arjen käytäntöjä mediateksteissä. Tarkoitusta lähestytään kolmen tavoitteen avulla.

Ensimmäisenä tavoitteena on luoda teoreettinen viitekehys siitä, miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa. Teorialuvussa tarkastellaan käytäntöteoriaa, johon aineiston analyysi perustuu. Lisäksi luvussa perehdytään kestävästä kulutuksesta, sen ulottuvuuksiin, luontoon ja käytäntöihin, sekä niihin liittyvään kulutukseen. Tavoitteeseen vastataan nojautuen aiempiin käytäntöteoreettisiin sekä kestävästä kulutuksen tutkimuksiin.

Tutkimus on käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus. Käytäntöteoriassa keskitytään kuluttajan sijasta tämän arkisiin toimiin, joita toteutetaan erilaisten käytäntöjen avulla. Käytännöt ovat rutiininomaisia, yksilöllisiä ja muuttuvia, elementeistä koostuvia suoritteita, joita tutkimalla pyritään selvittämään ja ymmärtämään kuluttajien arkisia toimia ja jokapäiväistä elämää.

Toisena tavoitteena on tunnistaa mediateksteistä kestävästä arjen käytäntöjä, joihin luonto osallistuu. Mediateksteistä koostuvasta aineistosta tunnistettiin kolme toistuvaa arjen kestävästä käytäntöä, joissa luonto on osallisena jollakin tapaa. Tunnistetut käytännöt olivat omavaraisuuden käytäntö, kompostoinnin ja jätteiden käsittelemisen käytäntö sekä luonnosta nauttimisen käytäntö. Käytäntöjen lisäksi aineistosta tunnistettiin käytäntöjen elementit, jotka ohjaavat käytäntöjen toteutumista. Tutkimuksen perusteella luonnon osallisuus ilmenee eri tavoin jokaisessa käytännössä.

Kolmantena tavoitteena on analysoida tunnistettujen käytäntöjen kestävyttä kestävästä kulutuksen ulottuvuuksien (ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen) ja käytäntöjen muodostaman verkoston avulla. Analyysi pohjautuu tutkimuksen aineistoon, kestävästä kulutuksen kirjallisuuteen sekä aiempiin käytäntöteoreettisiin tutkimuksiin. Analyysin perusteella käytäntöjen kestävyteen voidaan vaikuttaa niihin liittyvän kulutuksen avulla. Ollakseen kestävä, käytännön tulee omata piirteitä jokaisesta kestävästä kulutuksen ulottuvuudesta, joista ympäristöä voidaan pitää tärkeimpänä, sen mahdollistaessa muiden ulottuvuuksien olemassaolon. Luontoon liittyvistä käytännön elementeistä emotionaaliset sitoumukset eli tunteet ohjaavat käytäntöjen toteutumista etenkin omavaraisuuden ja luonnosta nauttimisen tapauksissa. Kompostoinnin ja jätteiden käsittelemisen käytäntö taas pohjautuu järkevyyteen ja ymmärrykseen toimia oikein, jolloin käytäntö sijoittuu lähelle sosiaalista ulottuvuutta. Kestävästä arjen käytäntöjen ja niiden elementtien tunnistamisen, tarkastelun ja vertailun kautta tunnistettiin erilaisia liiketoiminta- ja markkinointimahdollisuuksia sekä jatkotutkimusehdotuksia. Tutkimus lisää ymmärrystä kestävästä arjen käytännöistä ja luonnon linkittymisestä jokapäiväiseen elämään.

AVAINSANAT: Käytäntö, käytäntöteoria, kestävä kulutus, luonto, mediatekstit

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	8
1.2	Tutkimusote ja näkökulma	9
1.3	Tutkimuksen rakenne ja rajaukset	10
2	Luonto, kestävä kulutus ja käytäntöteoria	12
2.1	Luonto	12
2.2	Kestävä kulutus	14
2.2.1	Kestävän kulutuksen ulottuvuudet	16
2.2.2	Kestävän kuluttamisen tavat	18
2.2.3	Luonto ja kulutus	20
2.3	Käytäntöteoria	20
2.3.1	Käytännön määrittely	22
2.3.2	Käytäntöjen elementit	23
2.3.3	Kulutus ja käytännöt	25
2.4	Teoreettinen viitekehys	27
3	Metodologia	30
3.1	Käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus	30
3.2	Aineiston kuvaus	31
3.3	Aineiston analysointi	32
3.4	Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	34
4	Luonnon osallisuus arjen käytännöissä	37
4.1	Arjen käytännöt	37
4.1.1	Omavaraisuuden käytäntö	39
4.1.2	Kompostoinnin ja jätteiden käsittelemisen käytäntö	43
4.1.3	Luonnosta nauttimisen käytäntö	46
4.2	Käytännöt kestävä kulutuksen ulottuvuuksissa	49
4.2.1	Kestävyden ilmeneminen käytännöissä	50
4.2.2	Käytäntöjen verkosto	54

5	Johtopäätökset	57
5.1	Keskeiset tulokset	57
5.2	Hyödynnettävyys	59
5.3	Jatkotutkimusehdotukset	61
	Lähteet	62
	Liitteet	70
	Liite 1. Aineisto	70

Kuviot

Kuvio 1. Tutkielman rakenne	10
Kuvio 2. Kestävän kulutuksen ulottuvuudet	18
Kuvio 3. Käytännön elementit	24
Kuvio 4. Teoreettinen viitekehys	28
Kuvio 5. Omavaraisuuden käytäntö	39
Kuvio 6. Kompostoinnin ja jätteiden käsittelyn käytäntö	43
Kuvio 7. Luonnosta nauttimisen käytäntö	47
Kuvio 8. Käytännöt kestävän kulutuksen ulottuvuuksissa	50
Kuvio 9. Tunnistettujen arjen käytäntöjen verkosto	54

Taulukot

Taulukko 1: Luontoon liittyvät kestävän arjen käytännöt mediateksteissä ja niiden keskeiset elementit	38
--	----

1 Johdanto

Suurin osa suomalaisista pitää luontoa tärkeänä ja luonnon tilasta koetaan huolta (Hautamäki, 2021). Vietämme aikaa luonnossa ja saamme siltä aineetonta hyvinvointia, mielenrauhaa ja energiaa (Kantar TNS, 2021). Vaikka luonnon merkityksestä vallitsee suomalaisten keskuudessa vahva samanmielisyys, siihen liittyvät ajatukset, toiminta, tunteet ja asenteet vaihtelevat (Kantar TNS, 2021). Ekologinen kestävyyskriisi on osoittanut, etteivät luonto ja ihminen toimi erillisinä yksikköinä, vaan ihminen on tiiviisti kietoutunut osaksi tätä planeetan elinkirjoa (Hautamäki, 2021). Huolimatta tästä suhteesta, olemme päätyneet maailmanlaajuisen ilmastokatastrofin partaalle, emmekä voi enää palata ajassa taaksepäin ja pelastaa nyt suuressa vaarassa olevaa maanpäällistä elämää (Ripple ja muut, 2024, s. 1). Tilanne on äärimmäisen surullinen ja pelottava, sillä koko olemassaolomme on riippuvainen luonnosta, olemmehan osa sitä olemalla yhteisevoluution tuotos (Haraway ja muut, 2016).

2000-luvun alussa tutkijat Crutzen ja Stoermer toivat esiin uuden ajanjakson termin antroposeeni, jota tulisi käyttää nykyisen ihmisen aikakaudesta ja joka sai alkunsa ensimmäisestä teollisesta vallankumouksesta (Ruddiman, 2012, s. 46). Tämä epävirallinen nimitys kattaa maapallon historian ajanjakson, jolloin ihmisen toiminta vaikuttaa merkittävästi elokehän kemiallisiin, fysikaalisiin ja biologisiin prosesseihin (Tieteen termipankki, 2021). Antroposeenille ominaista ajattelua on luonnon olemassaolo ihmistä ja sen luomaa talousjärjestelmää varten, joka johtaa käsitteellistämiseen, jossa luonto on vain hyvinvoinnin tuottaja ihmiskunnalle (Susi, 2021). Ajattelutapa on erittäin ongelmallinen ja sen aiheuttamat seuraukset ovat nähtävissä. Posthumanistinen näkökulma kyseenalaistaa inhimillisen ja ei-inhimillisen jaon ja korostaa ei-inhimillisen luonnon mahdollistamaa aineellista ympäristöä sekä ekosysteemin toimintoja, joista olemme riippuvaisia (Ihnji, 2020). Syväekologia taas korostaa luonnon itseisarvoa, jolloin kaikkien olentojen ensisijainen tarve on säilyttää elämänsä, eikä ihminen ole oikeutettu tyydyttämään toissijaisia tarpeitaan muiden lajien kustannuksilla (Lehtonen, 2020). Vaikka syväekologia myöntää realistisen elämäntavan vaativan jonkin verran muiden lajien hyödyntämistä, korostaa se kulutuksen vähentämistä elämän suojelemiseksi (Lehtonen, 2020).

Yhteys luontoon nähdään merkittävänä ajurina kestäväälle kulutuskäyttäytymiselle (Kunchamboo ja muut, 2017). Pyrimme kierrättämään ja pohdimme ostopäätöksiämme enemmän kuin aikaisemmin. Taloudellinen kestävyys vaatii kulutustottumusten ja ostopapojen kehittämistä (Opetushallitus, n.d. -a), joihin kuluttajia voidaan kannustaa esimerkiksi sosiaalisten normien hyödyntämisen ja luontoon liittyvien motivaatioiden avulla (White & muut, 2019a). Hautamäen (2021) mukaan paremman huomisen toivossa tarvitsemme yhteiskunnan, jonka toimivuus ei ole riippuvainen jatkuvasta kuluttamisesta. Perinteisen markkinoinnin edistämä kulutusajattelu ei paranna nykyistä tilannetta, vaan aiheuttaa negatiivisia ympäristövaikutuksia (White ja muut, 2019a), jonka vuoksi aiheeseen liittyvää tutkimusta on jatkettava.

Kulutus on oleellinen osa arkea ja arjen käytäntöjä (Warde, 2005). Käytäntöihin liittyvä kulutus voi olla kestävä, vähemmän kestävä tai jopa huomaamatonta. Suomessa käytäntöteorian näkökulmasta kulutusta on tutkittu esimerkiksi välipalan kulutuksen pelaauskonseptissa (Syrjälä ja muut, 2017) ja kestäväen ruokakulttuurin (Koponen & Niva, 2024) kautta.

Kestävää kuluttamista, kuluttajaa ja kulutuskäyttäytymistä on tutkittu paljon viime vuosikymmeninä markkinoinnin saralla. Esimerkiksi Fraj ja Martinez (2006) ovat tutkineet ympäristöarvoja ja elämäntapoja ekologista kuluttajakäyttäytymistä määräävinä tekijöinä, ja Tobler ja muut (2011) kuluttajien halukkuutta omaksua ekologisen ruoan kulutuksen käyttäytymismalleja. Kunchamboo ja muut (2017) ovat tarkastelleet tutkimuksessaan luontoa osana laajennettua minäkuvaa vastuullisen kulutuskäyttäytymisen edistämiseksi.

Røpke (2009) on ehdottanut, että käytäntöteoriaa tulisi hyödyntää ekologisessa taloustieteessä ja lähestymistapa voi myös olla hedelmällinen muille kulutuksen ympäristönäkökohdista kiinnostuneille aloille. Käytäntöjen ilmenemistä on tutkittu esimerkiksi haastattelututkimusten avulla, mutta mediateksteissä ilmenevien käytäntöjen tutkimus

on vielä toistaiseksi ollut vähäistä. Mediatekstien tutkiminen on tärkeää, sillä niiden avulla voidaan vaikuttaa kuluttajien asenteisiin, käsityksiin ja käyttäytymiseen (Arias, 2019). Media on oleellinen osa päivittäistä elämää ja sen avulla pystytään vaikuttamaan siihen, mistä keskustellaan, sillä media voi nostaa tai olla nostamatta asioita esille (Opetushallitus, n.d.-b). Vähäisen tutkimuksen ja aiheen ajankohtaisuuden vuoksi on tärkeää, että luonnon osallisuus tunnistetaan osaksi kestävää arkea. Luontoon liittyvien arjen käytäntöjen ymmärtäminen on tärkeää myös uusien markkinointimahdollisuuksien tunnistamisessa kestävien kuluttajien määrän lisääntyessä. Lisäksi tutkimus pyrkii lisäämään keskustelua ja tietoisuutta luonnon osallisuudesta jokapäiväisessä elämässämme.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, *miten luonto rakentuu osaksi kestävä arjen käytäntöjä mediateksteissä*. Käytäntöteoreettinen lähestymistapa kiinnittyy kuluttajan arkiin toimiin ja sen avulla voidaan saavuttaa arvokkaita kehitysehdotuksia yrityksille ja näkökulmia tuleviin tutkimuksiin. Tarkoitukseen pyritään vastaamaan kolmen tavoitteen kautta.

Ensimmäisenä tavoitteena on luoda aikaisemman kirjallisuuden ja tutkimuksen perusteella teoreettinen viitekehys siitä, miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa. Keskiössä teoriaosassa on käytäntöteoria, johon tutkielman analyysi myöhemmin pohjautuu. Lisäksi perehdytään kestäväan kuluttamiseen, sen ulottuvuuksiin ja tapoihin sekä käytäntöjen muodostumiseen ja luontoon.

Toisena tavoitteena on tunnistaa, mitä luontoon liittyviä kestäviä arjen käytäntöjä voidaan löytää mediateksteistä. Tavoitteeseen pyritään vastaamaan empiirisen aineiston avulla, käytäntöteoreettiseen lähestymistapaan nojaten. Eli pyrkimyksenä on tunnistaa mediateksteistä luontoon liittyviä käytäntöjä, joita toteutetaan arjessa.

Kolmantena tavoitteena on analysoida käytäntöjen kestävyyttä kestävän kulutuksen ulottuvuuksien (ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen) ja käytäntöjen muodostaman verkoston avulla. Analyysi pohjautuu aineistoon, aikaisempiin kestävän kulutuksen tutkimuksiin ja nojautuu käytäntöteoreettiseen näkökulmaan.

1.2 Tutkimusote ja näkökulma

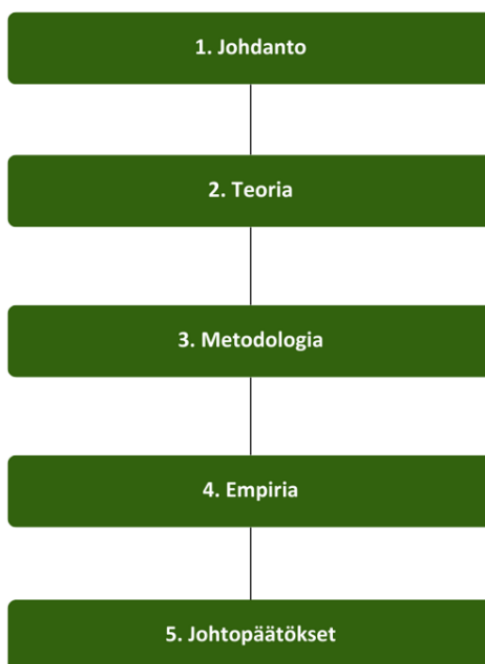
Tutkimus on lähestymistavaltaan laadullinen eli kvalitatiivinen, sillä sen tarkoituksena on saavuttaa lisää ymmärrystä luonnon osallisuudesta arjen käytäntöihin mediateksteissä. Kvalitatiiviset lähestymistavat liittyvät ymmärtämiseen ja tulkintaan, jolloin ei testata hypoteesia tai teoriaa (Eriksson ja Kovalainen, 2016, s. 5). Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita esimerkiksi tekstin merkityksen ymmärtämisestä, säännönmukaisuuksien keksimisestä ja tutkittavan ilmiön kokonaisvaltaisesta ymmärtämisestä (Hirsjärvi ja muut, 2009), on tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus linjassa laadullisen tutkimuksen periaatteiden kanssa.

Tämä pro gradu -tutkielma on osa Decarbon-Home-tutkimushanketta, jonka rahoittaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva Strategisen tutkimuksen neuvosto. Hankkeen tavoitteena on sekä tutkia että kehittää ilmastonmuutoksen ja asuinalueiden eriytymisen haasteisiin asukkaita osallistavia ratkaisuja ja siten edistää asumiseen ja rakentamiseen liittyvää oikeudenmukaista kestävyysmurrosta (Decarbon-Home, 2024). Hankkeen osatutkimuksena tämä Pro gradu -tutkielma tarkastelee luontoa osana arjen käytäntöjä. Ensisijaisena aineistona tutkimuksessa käytetään hankkeeseen kerättyjä aikakausi- ja sanomalehtien artikkeleita. Näistä mediateksteistä pyritään tunnistamaan luontoon liittyviä arjen käytäntöjä, jonka jälkeen käytäntöjä tarkastellaan kestävän kulutuksen ulottuvuuksien ja käytäntöjen muodostaman verkoston avulla.

1.3 Tutkimuksen rakenne ja rajaukset

Tutkimuksen näkökulmana toimii olettaus, jossa ihminen ei ole ylivertainen muihin lajeihin nähden. Ihmisen kokemaa ei pyritä vähättelemään, vaan korostetaan luonnon kie-toutuvuutta arkielämäämme, jolloin se ei ole erotettavissa kulttuuristamme (Susi, 2021). Luontoa ei tutkimuksessa mielletä ainoastaan kansallismaisemaksi tai kotimme ulkopuo- lla olevaksi, vaan tutkittavana on myös lähiympäristömme ja sellainen luonto, jota ih- minen on muokannut mahdollisimman vähän. Lisäksi eläimet nähdään osana luontoa ihmisen tavoin ja tunnistetut käytännöt voivat liittyä luontoon eri tasoilla. Luonto määri- tellään tarkemmin luvussa 2 ja tämä luonnon määritelmä pätee myös myöhemmin ai- neiston analyysissä ja tuloksissa.

Tutkimus koostuu viidestä pääluvusta ja niiden alaluvuista. Ensimmäisessä pääluvussa lukija johdatellaan aiheeseen ja sen taustoihin. Luvussa määritellään tutkimuksen tarkoi- tus, tavoitteet ja rajataan aihe. Ensimmäisen luvun lopussa esitellään myös tiivistetysti tutkimuksen metodologiset valinnat, näkökulma ja rakenne (kuvio 1).

Kuvio 1. Tutkielman rakenne

Tutkimuksen toisessa pääluvussa keskitytään tutkimukseen liittyvään teoriaan ja muodostetaan teoreettinen viitekehys aiemman kirjallisuuden ja tutkimusten perusteella. Luvussa vastataan tutkimuksen ensimmäiseen tavoitteeseen eli pyritään luomaan viitekehys siitä, miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa. Lisäksi esitellään käytäntöteoriaa, johon tutkimusaineiston analyysi perustuu sekä määritellään tutkimuksen kannalta oleelliset käsitteet kestävä kulutus, käytäntö ja luonto.

Kolmannessa luvussa esitellään metodologisia valintoja tarkemmin, eli tutustutaan empiirisessä osassa käytettyihin menetelmiin. Alaluvuissa perehdytään laadullisen käytäntöteoreettisen tutkimuksen ominaispiirteisiin ja käytäntöteoreettiseen lähestymistapaan. Alaluvuissa esitellään myös tutkimuksessa käytetty aineisto ja läpikäydään tämä mediateksteistä koostuvan aineiston analysointi. Luvun lopussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta sekä eettisyyttä.

Neljännessä pääluvussa eli tutkimuksen empiirisessä osassa yhdistetään tutkimuksessa luotu teoreettinen viitekehys empirian tuloksiin. Luvussa tulkitaan analysoitu aineisto ja vastataan tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tavoitteeseen, eli tunnistetaan millaisia luontoon liittyviä kestäviä käytäntöjä kuluttajat toteuttavat arjessaan ja analysoidaan tunnistettujen käytäntöjen kestävyyttä kestävä kulutuksen ulottuvuuksien, käytäntöihin liittyvän kulutuksen ja niiden muodostaman verkoston perusteella.

Viidennessä eli viimeisessä pääluvussa esitellään tutkimuksen tärkeimmät johtopäätökset ja tulokset sekä arvioidaan tavoitteiden ja tarkoituksen saavuttamista. Tutkimuksen onnistuneisuuden arvioinnin lisäksi luvussa pohditaan, voidaanko tutkimuksen tuloksia hyödyntää liiketoiminnassa, markkinoinnissa ja tulevaisuudessa tutkimuksissa sekä annetaan jatkotutkimusehdotuksia.

2 Luonto, kestävä kulutus ja käytänteoria

Toisen luvun tarkoituksena on vastata tutkimuksen ensimmäiseen tavoitteeseen, eli luoda teoreettinen viitekehys siitä, miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa. Luvussa perehdytään keskeisiin teemoihin aiemman tutkimuksen ja teorian perusteella. Luonnon ja kestävä kuluttamisen teemojen lisäksi luvussa keskitytään käytänteoriaan, johon tutkimuksessa käytettävän aineiston analyysi perustuu. Tämän jälkeen syvennytään kestäväan kulutukseen ja lopuksi käytänteoriaa tarkastellaan käytännön määrittelyn, elementtien ja kulutuksen avulla. Luvun lopussa esitellään aiemman tutkimuksen ja teorian pohjalta luotu teoreettinen viitekehys, jota hyödynnetään tutkimuksen seuraavissa luvuissa.

2.1 Luonto

Luonto voidaan määrittellä useilla tavoilla ja se ymmärretään eri tavoin eri kulttuureissa (Termipankki, 2018). Opetushallituksen (2024) mukaan luonto voidaan jakaa elolliseen ja elottomaan sekä rakennettuun ja luonnonvaraiseen luontoon. Tieteen termipankin (2018) mukaan luonto on maaperä, ilmakehä ja vesi kaikkine eläimineen ja kasveineen etenkin silloin, kun ihminen on vain vähän tai ei ollenkaan muokannut elinympäristöä. Luonnon käsitettä pidetään monikerroksisena, sillä toisen määritelmän mukaan luonto on kaikki olemassa oleva, todellisten ja mahdollisten asioiden luoma kokonaisuus (Termipankki, 2018).

Luonto on myös vahvasti yhteydessä elämän käsitteeseen, sillä sana luonto tulee latinan sanasta *natura*, joka tarkoittaa syntymistä ja joka pohjautuu kreikankieliseen sanaan *physis*, joka taas tarkoittaa kasvua (Termipankki, 2018). Koskimiehen (2011) tutkielman mukaan luonto on kaikkien tosiasioiden muodostama kokonaisuus ja loogisessa muodossa yhtä kuin luonnonlait, mutta luonto voi myös olla inhimillisen toimijan luoman keinotekoisuuden vastakkaisuus, jolloin ei-inhimillisenä ympäristönä luonnolla voidaan ymmärtää olevan arvoa (Koskimies, 2011, s. 71). Mikäli luonto määritellään viimeiseksi

mainitun määritelmän mukaan, muuttaa ihminen inhimillisellä luonnonsuojelutoiminnallaan luonnon inhimilliseksi, samanaikaisesti tuhoten ei-inhimillisen arvon.

Vining ja muut (2008) toteavat, että ihmiset näkevät itsensä yhä enemmän erillisenä luonnosta ja vaikka ihmiset kokisivat olevansa osa luontoa, koetaan luonnon paikat (natural places) ihmisinterferenssistä ja -kontakteista riippumattomiksi, mikä taas luo dissonanssia. Kognitiivisella dissonanssilla tarkoitetaan sosiaalipsykologiassa psykologista ristiriitaa, jonka yhteensopimattomat käsitykset aiheuttavat (Termipankki, 2022). Dissonanssin olevaisuus on merkitsevää, sillä se voi vaikeuttaa ympäristön ja siten luonnon kannalta vastuullista käyttäytymistä ja päätöksentekoa (Vining ja muut, 2008).

Taipaleen (2020) mukaan etenkin länsimaissa puheessa erotetaan luonto ja ihminen toisistaan ja ajan kuluessa luonto on muuttunut entistä irrallisemmaksi, joka on johtanut siihen, että ihminen ei enää koe olevansa osa luontoa samalla tavalla kuin muut lajit. Myös dualismi eli uskominen kahtalaisuuteen liitetään länsimaisen ja siten suomalaisen kulttuurin tapaan järjestellä asioita (Taipale, 2020), mikä taas johtaa siihen, että ihmistä ja luontoa verrataan toisiinsa. Tällainen ajattelumalli tuskin hyödyttää kumpaakaan osapuolta ja luonto mielletään helposti ihmisen rengiksi, jolloin tasavertaisuus ei toteudu. Taipale (2020) ehdottaa, että voisimme kokea vahvempaa kuuluvuutta luontoon, mikäli tällainen rajaava kategorisointi jätettäisiin pois ja ihminen tunnustaisi riippuvuuden luonnosta.

Tässä tutkimuksessa ihminen nähdään osana luontoa, kuten muutkin lajit. Elämme luonnon eri osien kanssa tiiviissä riippuvuussuhteessa ja vaikka ihminen usein koetaan omaksi erityisluontoiseksi lajikseen, ei erottelua tai vastakohtia tarvitse korostaa tai luoda (Haraway ja muut, 2016). Kaksijakoisuudesta tulisi luopua kaikenkattavan luonnon kannalta. Asenteet, suhtautuminen, kokemukset ja teot ovat keskiössä elämässämme myös suhteessa luontoon. Ihmisen yliveraisuutta ei ole tarve todistaa muussa kuin siinä mielessä, että voimme edesauttaa luonnon elinvoimaisuutta halutessamme.

Luonto nähdään tutkimuksessa sellaisena kuin se juuri nyt on. Tämä sisältää ihmisen vähän muovaaman ja muovaamattoman osan elokehästä (Termipankki, 2018). Käsite pitää sisällään termipankin käsitteestä poiketen myös lähiympäristön, sillä arjen käytäntöjä toteutetaan pääasiassa lähellä asuinympäristöä. Luonto siis kattaa pellot, kaadetut metsät, vapaana kasvavat kasvit, ekologisen ulottuvuudet, eläimet ja lähiympäristön kuten pihat.

Mikäli nojaututaan antroposeeniseen ajattelutapaan voidaan luonnosta käyttää kokoaisesti termiä ympäristö, sillä ihminen on toiminnallaan vaikuttanut kaikkeen. Tilastokeskuksen (n.d.) mukaan ympäristö on ennen kaikkea elinympäristö, johon ihmisen toiminta vaikuttaa. Tutkimuksessa tiedostetaan ihmisen aiheuttama muutos muulle luonnolle ja vaikka tällöin voidaan käyttää termiä ympäristö, käytetään tutkimuksessa termiä luonto, sillä luonto toimii motivaattorina kestäväälle kulutukselle (Kunchamboo ja muut, 2017) ja kestävä kuluttaminen nähdään siten keinona pitää luonto olemassa.

2.2 Kestävä kulutus

Kestävästä kulutuksesta on oltu kiinnostuneita useiden vuosikymmenten ajan ja sen terminologia on saanut alkunsa ensimmäisestä YK:n järjestämästä ympäristö- ja kehityskonferenssista vuonna 1992 (Jackson, 2014). On selvää, että tavanomainen markkinointi kannustaa kulutukseen, joka vaikuttaa luontoon negatiivisesti (White ja muut, 2019a). Kasvavan kulutuksen ympäristövaikutukset herättävät kiinnostusta myös ekologisissa taloustutkimuksissa, kuten kulutustutkimuksissa (Røpke, 2009). Väitetäänkin, että ennestään rikkaiden yhteiskuntien elämänlaatu ei parane kasvavan kulutuksen myötä (Røpke, 2009). Hautamäen (2021) mukaan paremman huomisen toivossa tarvitsimme yhteiskunnan, joka ei ole riippuvainen tästä jatkuvasta kulutuksesta. YK:n kestävä kehityksen kahdeksannen tavoitteen (Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua) (n.d.) mukaan kestävä talouskasvu edellyttää yhteiskuntia luomaan edellytykset sellaiselle työlle, joka mahdollistaa talouskasvua, joka ei vahingoita luontoa.

Ekologinen kuluttaminen, vastuullinen kuluttaminen ja kestävä kuluttaminen ovat puhekielessä synonyymeja toisilleen ja niiden käyttö on lisääntynyt ympäristötietoisuuden kasvaessa viimevuosina. Lehtosen (2023) mukaan vastuullisuutta ja kestävyyttä ei kuitenkaan tulisi käyttää synonyymeina, sillä kestävyydellä viitataan yhteiskunnan ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin pitkän ajan hyötyihin ja haittoihin, kun taas vastuullisuus sanana viittaa eettiseen velvollisuuteen ja vastuun ottamiseen.

Kestävää kulutusta terminä ei olla pystytty määrittelemään yksimielisesti, sillä osa näkökulmista lähestyy aihetta enemmän kulutuksen ja kulutuskäyttäytymisen kautta, kun taas osa tuotannon ja kulutustuotteiden näkökulmasta (Jackson, 2014). Ofstadin 1994 määritelmän mukaan kestävä kulutus voidaan nähdä sellaisten tuotteiden ja palveluiden käyttönä, jotka vastaavat perustarpeisiin ja parantavat elämänlaatua, mutta minimoivat luonnonvarojen käyttöä ja täten varmistavat tulevien sukupolvien tarpeet (Jackson, 2014). UNEP:n (United Nations Environment Programme) 1999 luoman määritelmän mukaan kestävä kulutus on kuluttamista toisin ja tehokkaasti, kulutusta kuitenkin vähentämättä (Jackson, 2014). Vahva kestävä kulutus taas tarkoittaa kuluttamisen vähentämistä ja kulutustapojen muuttamista, jolloin ekologinen näkökulma on etusijalla (Fuchs ja Lorek, 2005). Nivan (2023) mukaan ekologinen näkökulma toimiikin usein kestävä kulutuksen tutkimuksissa lähtökohtana. Kestävyydellä viitataan ekologisen kestävyuden lisäksi myös taloudelliseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen sekä eettiseen kestävyteen (Niva, 2023).

Vastuullinen kuluttaminen on yksi kestävä kehityksen tavoitteista. Se sisältää kestävien tuotanto- ja kulutustapojen kehittämisen (YK, n.d.). Tässä määritelmässä huomioidaan sekä yksilön että instituutioiden vastuu. Ulusoy (2016) mukaan kulutus, jolla on enemmän positiivista vaikutusta tai vähemmän negatiivista vaikutusta yhteiskuntaan, ympäristöön, itseensä ja muihin, on vastuullista kulutusta. Commitment2050 (2023) määrittelee vastuullisen kulutuksen olevan ympäristöystävällisten kulutusvalintojen tekemistä ja tapa parantaa elämänlaatua, vähentää päästöjä sekä säästää energiaa. Useissa määritelmissä viitataan yksilöihin ja näiden tekemiin parempiin valintoihin.

Kunchamboon ja muiden (2017) mukaan vastuullinen kulutuskäyttäytyminen perustuu juuri yksilön tietoiseen motivaatioon säilyttää luonto. Toisen näkökulman mukaan vastuullinen kulutus ei perustu ainoastaan kuluttajien tietoisuuden lisääntymiseen, vaan sitä luodaan ja hallitaan instituutioiden ja valtioiden toimesta (Giesler & Veresiun, 2014).

Nivan (2023) mukaan termien kuten vastuullinen, ekologinen ja eettinen kulutus ympärillä käydään keskustelua siitä, millainen rooli sekä vastuu yksilöillä ja toisaalta instituutioilla on maailman pelastamisessa. Kestävä kulutus on kaikkien tahojen, ei ainoastaan yksilöiden vastuulla. Gieslerin ja Veresiun (2014) mukaan valtio ja organisaatiot siirtävät vastuun kuluttajille muokkaamalla sosiaalisista ongelmista ”henkilökohtaisia”, jolloin kulutuskäyttäytymiseen pystytään vaikuttamaan helpommin. Näkökulman mukaan kestävä kuluttaja nähdään siis korkeampien tahojen luomana, jolloin vastuu siirretään kuluttajille, jotta voidaan käyttää termejä kuten jaettu vastuu (Giesler & Veresiun, 2014). Lähestymistavan tavoitteena on kyseenalaistaa perinteinen näkemys, jossa kestävä kuluttaminen syntyy vain kasvaneen tietoisuuden myötä, jolloin muiden tahojen merkitys jää huomioidatta.

2.2.1 Kestävän kulutuksen ulottuvuudet

Vastuullisuus ja kestävyys ovat tapoja, joiden avulla voidaan perustella samoja tavoitteita ja toisaalta vastuullisuus on toimintaa, joka edesauttaa kestävästä kehitystä (Lehtonen, 2023). Kestävä kulutus voidaan jakaa vastuullisuuden ja kestävyys-tavoin kolmeen ulottuvuuteen: ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen (Balderjahn ja muut, 2013). Ekologinen kestävyys eli ympäristöulottuvuus voidaan nähdä lähtökohtana kaikelle, sillä ilman elämän perusedellytyksiä ei ole elämää eikä siten mitään tavoiteltavaa tai saavutettavaa (Lehtonen, 2023). Balderjahn ja muut (2013) tunnistivat viisi oleellisinta kulutukseen liittyvää ympäristötekijää: kierrätys, energia ja luonnonvarat, pakkaus, paikallinen tuotanto sekä ilmasto.

Sosiaalista vastuullista kuluttamista taas motivoi halu tehdä hyvää muille ja yhteiskunnalle (Balderjahn ja muut, 2013). Tällä voidaan tarkoittaa kuluttajan näkökulmasta esimerkiksi Reilun kaupan tuotteiden valitsemista ja toisaalta yritysten näkökulmasta ihmisoikeuksien noudattamista, kunnollisia työoloja ja oikeudenmukaisten käytäntöjen toteuttamista (Balderjahn ja muut, 2013). Ulottuvuuden tarkoituksena on taata hyvinvoinnin edellytykset seuraaville sukupolville (Ympäristöministeriö, 2023).

Kuluttajan näkökulmasta taloudellinen ulottuvuus tarkoittaa omasta henkilökohtaisesta taloudesta ja hyvinvoinnista huolehtimista pitkällä aikavälillä (Balderjahn ja muut, 2013). Muiden ulottuvuuksien näkökulmasta luomutuotteiden ostaminen on kestävä, mutta taloudellisessa näkökulmassa pohditaan tuotteiden kestävyden lisäksi ostamisen tarvetta ja pakollisuutta (Balderjahn ja muut, 2013). Tällä voidaan tarkoittaa esimerkiksi vain sellaisten tuotteiden ostamista, jotka koetaan välttämättöminä. Jakamistalous taas mahdollistaa tuotteen käytön ilman sen ostamista ja omistamista (Balderjahn ja muut, 2013). Omasta taloudesta huolehtiminen voi näyttäytyä myös velattomana kulutuksena, jossa kulutus tapahtuu budjetin mukaisesti, jolloin vältetään velkaantuminen ja ylikulutus (Balderjahn ja muut, 2013). Ylikulutus on jo vähentynyt, sillä yhä useammat kuluttajat haluavat saavuttaa tyytyväisyyttä muun kuin materian avulla (Balderjahn ja muut, 2013).

Ylikulutus ja jatkuvan talouskasvun tavoittelemisen ovat ristiriidassa luonnon resurssien kanssa (Salimath ja Chandna, 2018). Vaikka yritysten ensisijainen tavoite olisi tuottaa voittoa, tulee toimintatapoja, tuotantoa ja siihen liittyvää kulutusta toteuttaa kestävämmiin. Yritysten näkökulmasta kestävä kulutuksen taloudellista ulottuvuutta voidaan parantaa esimerkiksi kehittämällä uusia liiketoimintamalleja, kierrätettäviä tuotteita ja palveluita, jotka vähentävät resurssien kulutusta (Salimath ja Chandna, 2018). Kestävämmässä toiminnassa ja tuotannossa nähdään myös taloudellisia hyötyjä, sillä yritysten yhteiskuntavastuu ei perustu ainoastaan yritysten haluun toimia oikein, vaan myös kilpailuetuun, jota vastuullinen liiketoiminta mahdollistaa (Carroll, 2015). Kestävä kulutuksen ulottuvuudet esitellään kuviossa 3.

Kuvio 2. Kestävän kulutuksen ulottuvuudet

Näkökulmasta ja tavoitteesta riippuen ulottuvuuksien tärkeysjärjestys saattaa olla erilainen, vaikka ympäristöulottuvuus onkin lähtökohta muille ulottuvuuksille (Lehtonen, 2023). Vaikka tässä tutkimuksessa kestävästä kulutuksesta ollaankin kiinnostuneita pääasiassa luonnon näkökulmasta, on oleellista, että myös taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys otetaan huomioon, sillä nämä kolme ulottuvuutta yhdessä muodostavat kestävä kuluttamisen. On tärkeää, että jokainen ulottuvuus on riittävällä tasolla, jotta kestävyyskolmijalka ei kaatuisi (Lehtonen, 2023). Vastuullinen kuluttaja huomioi arjessaan ja kulutuksessaan jokaisen ulottuvuuden, mutta painoarvo saattaa olla tietyssä ulottuvuudessa.

2.2.2 Kestävän kuluttamisen tavat

Kestävä kuluttaja kuluttaa tavalla, jolla on enemmän positiivista vaikutusta tai vähemmän negatiivista vaikutusta ympäristöön, yhteiskuntaan, itseensä ja muihin (Ulusoy, 2016). Kestävämpää kuluttajakäyttäytymistä on tutkittu pitkään ja jo vuonna 1999 tehdyn tutkimuksen mukaan kuluttajat, jotka nauttivat luonnosta ja pitivät sitä tärkeänä, käyttäytyivät ekologisesti (Fraj & Martinez, 2006). Kuluttajia voidaan myös kannustaa käyttäytymään kestävämmiin kulutukseen liittyvien tunteiden, läheltä löytyvien

vaihtoehtojen, sosiaalisten normien hyödyntämisen ja minäkuvan avulla (White ja muut, 2019a). Ympäristötietoisten kuluttajien määrä kasvaa koko ajan ja näille kuluttajille ominaista on ekologinen elämäntapa, johon sisältyy esimerkiksi ympäristöystävällisten tuotteiden valinta, kierrättäminen ja jonkintasoinen osallistuminen ympäristönsuojeluun (Fraj & Martinez, 2006). Ekologisen ruokakulttuurin tutkimuksissa on kuitenkin tunnistettu ristiriita, jonka perusteella kuluttajat kokevat ilmastohuolta, mutta eivät välttämättä toimi sen mukaisesti, jolloin sanat ja teot ovat ristiriidassa (Koponen & Niva, 2024). Ristiriita on tunnistettu myös kestävän kulutuksen tutkimuksissa, joiden perusteella vain harva positiivisesti ympäristöystävällisiin tuotteisiin ja palveluihin suhtautuva kuluttaja toteutti kestävämpiä ostopäätöksiä arjessaan (Hughner ja muut, 2007; White ja muut, 2019b).

Kestävää kuluttajaa on tutkittu myös kulutuskäyttäytymisen avulla. Agrawal ja Gupta (2013) tunnistivat tutkimuksessaan vastuullisia käyttäytymismalleja tai tapoja, jotka toteutuvat kulutusprosessin eri vaiheissa, jotka ovat osto, käyttö ja hävittäminen. Ostovaiheen tavoiksi tunnistettiin ympäristöystävällisten tuotteiden ja pakkausten valinta, tarveperäinen ostaminen ja tietoinen kuluttaminen, kun taas käyttöön liittyviä tapoja ovat jakamistalous, korjaaminen ja uusiokäyttö (Agrawal & Gupta, 2013). Myynti, tuotteen vaihtaminen tai antaminen sitä tarvitsevalle, kierrätys ja oikeaoppinen hävitys tunnistettiin kulutusprosessin viimeisen vaiheen tavoiksi (Agrawal & Gupta, 2013).

Kestävä kulutus tapahtuu kolmessa eri vaiheessa useilla eri tavoilla ja kolmessa eri ulottuvuudessa, joista jokainen on otettava huomioon ainakin jossain määrin, mikäli halutaan toimia kestävästi. Myös käytäntöteorian näkökulmasta ollaan kiinnostuneita kestävästä kulutuksesta, sillä arjen rutiininomaisia käytäntöjä luonnehditaan huomaamattomaksi kulutukseksi (Røpke, 2009). Luonnon näkökulmasta tämä huomaamaton kulutus on erityisen mielenkiintoista, sillä iso osa veden, energian ja materiaalien käytöstä liittyy juuri näihin rutiinikäytäntöihin (Røpke, 2009).

2.2.3 Luonto ja kulutus

Luonnon kannalta kestävimpiä näkökulmia ovat syväekologia ja vahva kestävä kulutus. Vahva kestävä kulutus tarkoittaa aitoa kulutuksen vähentämistä (Fuchs ja Lorek, 2005) ja syväekologinen näkökulma kannustaa kumppanuuteen muiden elämänmuotojen kanssa elämän suojelemiseksi (Lehtonen, 2020).

Jotkin vastuullisen kuluttamisen määritelmät perustuvat ihmisen kokemaan luontoyhteyteen. Luontoyhteydellä tarkoitetaan ihmisen tietoista tilaa, jossa keskinäinen suhde muun luonnon ja oman itsensä välillä tunnistetaan (Zylstra ja muut, 2014). Kunchamboon ja muiden (2017) mukaan kannustaminen vastuulliseen kuluttamiseen edellyttää luonnon näkemistä osana minäkuvaa tai itseä. Luontoa ei siis tulisi nähdä kaukaisena, vaan se tulisi kokea ykseytenä, jolloin kulutuskäyttäytymiseen vaikuttavat halut ja motivaatiot perustuisivat ”minään”, joka pitää sisällään myös luonnon (Kunchamboo ja muut, 2017). Myös Whiten ja muiden (2019a) tutkimuksen mukaan kuluttajat, jotka kokivat yhteyttä luontoon, käyttäytyivät kestävämmiin. Kuluttajien kannustaminen motivaatioiden kehittämiseen voi olla haasteellista, mutta kokemusten tutkiminen tarjoaa mahdollisuuden muuttaa kulutuskäyttäytymistä kestävämmäksi (Kunchamboo ja muut, 2017).

2.3 Käytäntöteoria

Olemassa ei ole yhtä yhtenäistä käytäntöteoriaa, mutta kaikissa käytäntöteoreettisissa tutkimuksissa keskitytään käytäntöjen muodostumiseen ja muovautumiseen sosiaalisessa elämässä (Halkier & Jensen, 2011, s. 103). Røpken (2009) mukaan teoria perustuu ajatukseen, jossa toiminnan virrasta voidaan tunnistaa erilaisia ”lohkoja”, joiden riippuvuussuhteet mahdollistavat niiden kuvailun kokonaisuutena eli käytäntönä.

Käytäntöteoria on saanut alkunsa jo 1970-luvulla, kun Pierre Bourdieu kehitti prakseologiaa, joka perustui vahvasti strukturalismiin (Reckwitz, 2002, s. 243). Strukturalismissa kulttuuristen ilmiöiden rakenteita analysoidaan kielitieteen periaatteiden pohjalta ja sen

vaikutus on ollut merkittävä sosiologiassa ja antropologiassa (Tieteen termipankki, 2020). Käytäntöteoria syntyi alun perin vastaukseksi marxilaisuuden ja ekonomismin yhteiskuntateorioiden ongelmiin (Warde, 2014). Nykyään käytännön lähestymistapa on kiinnostusta herättävä, sillä lähestymistapa tarjoaa vaihtoehtoisen tavan tutkia kulutusta (Warde, 2014). Yksilön valinnanvapauden ja symbolisten merkitysten tutkimisen sijaan, käytäntöteoria keskittyy kuluttajan toteuttamiin käytäntöihin (Warde, 2014).

Reckwitzin (2002 s. 247) mukaan käytäntöteoria on yksi neljästä kulttuuriteoriasta (tekstualismi, intersubjektivismi, mentalismi ja käytäntöteoria), jotka tulkitsevat sosiaalisuuden linkittyvän kognitiivisiin sekä symbolisiin tiedon ja ymmärryksen rakenteisiin. Kulttuuriteorioissa kuluttajaa ei nähdä yksilöllisenä toimijana (*homo economicus*) tai sääntöjen noudattajana (*homo sociologicus*), sillä näissä määritelmissä ei huomioida hillaista- tai ”tiedostamatonta” tietoa, joka määrittää todellisuutta (Reckwitz, 2002, s. 245). Käytäntöteoria eroaa muista kulttuuriteorioista sosiaalisuuden suhteen, sillä sosiaalisuutta ei sijoiteta diskurssiin, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai henkisiin ominaisuuksiin, vaan se sijoitetaan osaksi käytäntöä (Reckwitz, 2002, s. 249). Teoria eroaa muista kulttuuriteorioista myös kulttuurin tarkastelemisen suhteen, sillä käytäntöteoriassa kulttuuria ei pyritä ”älyllistämään” symbolien, mielen ja tietoisuuden avulla, vaan sitä tarkastellaan ymmärrysten ja toimintojen muodostamien tekojen kautta (Reckwitz, 2002, s. 258). Tarkoituksena on siis korostaa ajattelemisen sijasta toimintaa (Warde, 2014). Käytäntöteoriassa kiinnostus ei siis ole yksittäisessä kuluttajassa, vaan tämän kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakennetuissa käytännöissä (Närvänen ja muut, 2013).

Perusolettamuksena kaikissa käytäntötutkimuksissa on, että sosiaalisen elämän toimintaa on suoritettava ja tämä arjen performatiivisuus järjestyy yhteisten käytäntöjen kautta (Halkier & Jensen, 2011, s. 103–104). Käytäntöteoriaa on kritisoitu ja etenkin Turner (1994) on kritisoinut, että käytäntöjen kausaalisuutta ei voida empiirisesti tunnistaa muutoin kuin yksilön julkisen esiintymisen ja tottumuksien kautta (Warde, 2005, s. 149). Käytäntöjä ei kuitenkaan nähdä itsessään syinä, jotka aiheuttaisivat seurauksia ja tästä syystä kritiikki Warden (2005) mukaan neutraloituu.

2.3.1 Käytännön määrittely

Käytäntö voidaan määritellä usealla tavalla. Røpken (2009) mukaan ihmiset harjoittavat käytäntöjä, kuten syömistä, nukkumista ja liikkumista. Ihmiset kokevat käytännöt merkityksellisinä ja toimivat niiden harjoittajina hyödyntäen epäsuorasti resursseja suorittaessaan näitä käytäntöjä (Røpke, 2009). Schatzkin ja muiden (2001) mukaan käytäntö koostuu sanoista ja teoista, joita käytännön eri elementit jäsentelevät. Sen lisäksi, että yksilö toimii käytännön toteuttajana, käytännöt voivat myös olla jaettuja. Schatzkin ja muiden (2001) mukaan jaettu käytäntö on kollektiivinen saavutus, joka toteutetaan rutiininomaisesti ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa, jolloin käytäntö toteutuu kollektiivisesti, mutta ei yksilötasolla. Arjen esimerkkinä toimii metsästysharrastus, joka vaatii usein hirsiseurana eli muita jäseniä toteutuakseen. Käytännöt voivat myös olla toisensa poissulkevia, sillä käytännön suorittaminen saattaa estää toisen käytännön toteuttamisen samanaikaisesti (Shove, 2020). Metsästysharrastusta ei voida toteuttaa työnteon lomassa, sillä työnteke estää harrastuksen toteutumisen tiettyinä aikoina. Käytäntöjen nähdään myös kilpailevan rajallisista resursseista, kuten samasta ajasta ja paikasta (Shove, 2020), jolloin esimerkiksi usean eri harrastuksen toteuttamiseen ei ”riitä” aikaa.

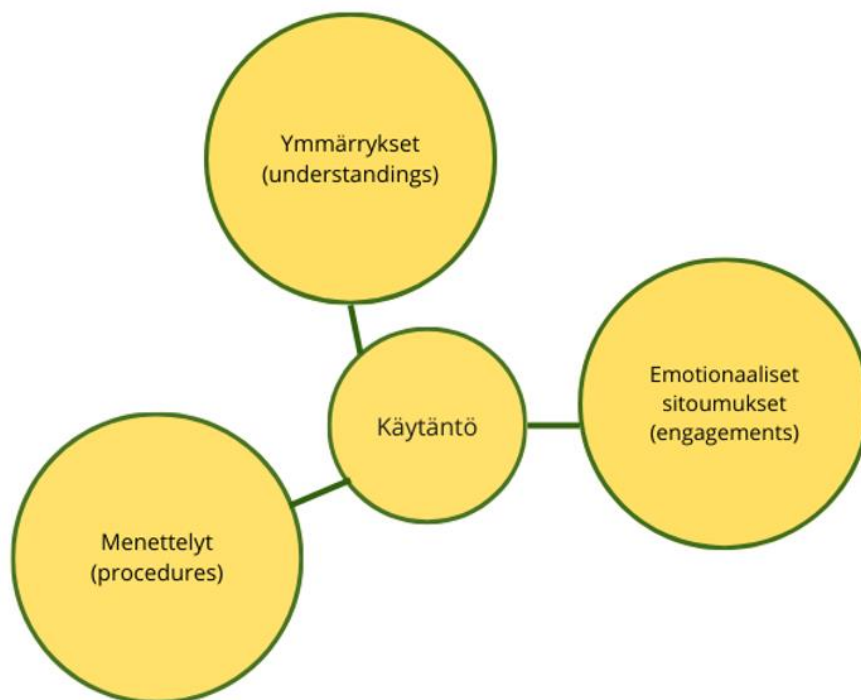
Yksilö henkisenä ja ruumiillisena toimijana eli ihmisenä suorittaa käytännön (Reckwitz, 2002, s. 250). Analyysiyksikkönä toimii siis käytäntö ja ihminen nähdään käytännön suorittajana. Reckwitzin (2002, s. 250) mukaan käytäntö on rutiini tai tapa käyttäytyä, jonka avulla liikutetaan kehoa, käsitellään asioita ja ymmärretään maailmaa. Kalastus on esimerkki arkisesta käytännöstä, johon liittyy erilaisia toimia ja ymmärryksiä: oikeiden kalastusvälineiden ja ulkovaatteiden valinta, tieto sopivasta kalastuspaikasta, kalan oikeaoppinen käsittely ja ymmärrys siitä, mitkä kalat tulee vapauttaa jne. Käytäntö pitää sisällään sosiaalisuuden, mutta ei välttämättä vaadi vuorovaikutusta ja se esiintyy eri paikoissa, eri aikoina, eri kehon ja mielen toteuttamana (Reckwitz, 2002, s. 250). Käytännöt ovat dynaamisia, sillä niitä kehitetään ja muutetaan sosiaalisen toiminnan kautta (Närvenen ja muut, 2013). Warden (2005) mukaan tutut käytännöt voivat toteutua ilman toteuttajan täyttä tietoisuutta. Rutiininomainen toistuva toimi, kuten kotoa lähtiessä oven

lukkoon laittaminen toimii hyvänä esimerkkinä käytännöstä, jota ei välttämättä toteuteta täysin tietoisesti.

Warden (2005, s. 139–140) mukaan käytännöt omaavat kehityspolun ja saavat sisältönsä ajan, paikan sekä sosiaalisen kontekstin perusteella, jolloin sosiaalisuus on rakennettu osaksi käytäntöjä, kun pohditaan miten, miksi ja mitä tehdään. Shoven ja muiden (2012) mukaan osatekijöiden (merkitykset, ruumiillinen kyvykkyys, aineellisuus) avulla voidaan tutkia käytäntöjen kehityspolkua. Käytännöt nähdään muuttuvina ja kehittyvinä elementtien muodostamina kokonaisuuksina, joita ihmiset suorittavat arjessaan (Warden, 2005; Pantzar & Shove, 2010). Tutkimuksen teoreettinen lähestymistapa nojautuu pääasiassa Warden (2005) ja Schatzkin (2001) käytäntöteoreettisiin teoksiin, joihin mm. Nivan (2023) sekä Kopsen ja Nivan (2024) kestävän kulutuksen tutkimusten käytäntöteoreettinen ymmärrys pitkälti pohjautuu.

2.3.2 Käytäntöjen elementit

Käytäntö on tekojen ja sanojen joukko, jota säännöt, ymmärrykset ja teleoaffektiiviset rakenteet jäsentävät (Schatzki ja muut, 2001, s. 61). Teleoaffektiivisilla rakenteilla tarkoitetaan yksilön odotuksia, emotionaalisia merkityksiä ja tavoitteita (Schatzki, 2002). Uskomukset, tunteet ja käsitykset siis muodostavat tämän elementin ja mieli toimii välineenä, jonka kautta käytännöt toteutetaan (Schatzki ja muut, 2001). Warden (2005) nimesi nämä kolme elementtiä Schatzkin tutkimuksen pohjalta ymmärryksiksi, menetteilyiksi ja emotionaalisiksi sitoumuksiksi. Tutkimuksessa käytäntöjä tunnistetaan ja vertailaan näiden elementtien avulla. Elementit esitellään kuviossa 3.

Kuvio 3. Käytännön elementit (Warde, 2005)

Ymmärrykset (understandings) tarkoittavat hiljaista tietoa ja taitoa sekä toteuttamista jonkin päämäärän tavoittamiseksi (Warde, 2005). *Menettelyillä* (procedures) taas tarkoitetaan sääntöjä, ohjeita ja rutiineja, joiden avulla käytäntöä tulee toteuttaa. *Emotionaaliset sitoumukset* (engagements) muodostavat käytännön toteuttamiseen liittyvät tunteet (Warde, 2005). Emotionaalisten sitoumuksien avulla voidaan ymmärtää, miksi käytäntöä toteutetaan ja mitä tunteita toteuttamiseen tai päämäärään liittyy (Warde, 2005).

Kuvitteellisessa kasvojen rasvaamisen käytännössä kestävä käytännön toteuttaja toimii kolmen elementin perusteella. Kuluttaja (toteuttaja) valitsee kaupassa kierrätysmateriaalista tehdyn kasvovoidepurkin muovisen sijaan. Kasvoja on hyvä rasvata talvella, sillä iho kuivuu pakkasessa (*ymmärrykset*), kasvoja kannattaa rasvata aamulla ja illalla, tai suihkun jälkeen (*menettelyt*) ja paras valinta on purkki, joka on ympäristölle ystävällisempi vaihtoehto, sillä kuluttaja kokee sen olevan tärkeää (*emotionaaliset sitoumukset*).

Yksilöiden osaaminen, päämäärät ja tunteet vaihtelevat, joten on epätodennäköistä, että eri yksilöiden toteuttamat käytännöt olisivat identtisiä. Esimerkki yksilöllisestä arjen käytännöstä on lähipuistossa ulkoilu, sillä jokainen vastaantulija toteuttaa samaa käytäntöä eri tavoin ja eri syistä.

Shoven ja muiden (2012) mukaan käytännön voidaan nähdä koostuvan kolmesta osatekijästä eli merkityksistä, ruumiillisista kyvykkyyksistä ja aineellisuudesta. Reckwitz (2002) on tunnistanut käytännön koostuvan seitsemästä osatekijästä. Nämä osatekijät ovat mieli, keho, toteuttaja, asiat, tieto, kieli ja sosiaalinen toiminta (Reckwitz, 2002). Käytännön toteuttamiseen tarvitaan usein asioita tai esineitä ja tietoa siitä, miten näitä esineitä käytetään (Reckwitz, 2002). Esimerkiksi kasvimaata kastellessa tarvitaan kastelukannu tai letku ja tieto mistä hana avataan ja milloin kastelu tulee lopettaa.

Muissa kulttuuriteorioissa mieli nähdään ongelmallisena, kun taas Reckwitzin (2002) käytäntöteorian näkökulmasta mieli sisältää tunteet ja tulkintatavat, jotka yhdessä kehon suoritusten kanssa mahdollistavat toteuttajan eli yksilön käytännön toteutumisen. Reckwitz (2002) siis erottelee toteuttajan, kehon ja mielen toisistaan, kun taas esimerkiksi Warden lähestymistavassa käytännön toteuttajaa ei ”jaeta” osiin, vaan toteuttaja omaa nämä fyysiset suoritukset ja psyykkiset päämäärät, jotka ilmenevät eri elementeissä eri tavoin. Sosiaalinen toiminta on aina rakennettua ja aikaan sidottua, kun taas kieli nähdään ainoastaan tapana välittää yhteisesti tunnistettuja merkkejä ja symboleita (Reckwitz, 2002). Jokainen kuluttaja hankkii asioita ja esineitä käytäntöihin ja käytännöissä (Warde, 2005). Myös kulutuskäytännöt ovat käytäntöjä ja kulutusta voidaan selittää esimerkiksi käytäntöihin sitoutumisella ja niiden määrällä (Warde, 2005).

2.3.3 Kulutus ja käytännöt

Käytäntöteoria on kasvattanut suosiotaan myös markkinoinnin ja erityisesti kulutustutkimuksen alalla viime vuosina. Warde (2005) on tutkinut kulutusta käytännön näkökulmasta kuluttajan itsensä sijaan ja uskoo, että kuluttajaidentiteetin tutkimuksissa keskittyminen kuluttajan tahtoon jättää huomioimatta hedelmällisen lähestymistavan.

Røpke (2009) esitteli lähestymistavan, jonka mukaan käytäntöteoriaa voidaan käyttää kulutuksen ja arjen kotimaisten käytäntöjen tutkimiseen ja lisäksi tämä lähestymistapa voi olla otollinen luontonäkökohdista kiinnostuneille aloille ja ekologiselle taloustutkimukselle. Suomessa käytäntöteorian näkökulmasta kulutusta on tutkittu mm. välipalan kulutuksen pelaamiskonseptissa (Syrjälä ja muut, 2017), kestävän kulutuksen (Niva, 2023) ja kestävän ruokakulttuurin (Koponen & Niva, 2024) kautta.

Kuten aikaisemmin mainittiin, useimmat käytännöt edellyttävät ja jopa vaativat kulutusta. Kulutus on terminä synkreettinen (Warde, 2005). Synkretismillä tarkoitetaan tässä yhteydessä filosofisten menetelmien ja oppien sekoittumista (Tieteen termipankki, 2015). Kulutukseen osallistuvat oston ja käytön toimet mielletään arkikielessä samanlaisiksi, mutta kulutusta ei voida yleistää ainoastaan ostamiseen liittyväksi, vaan se on merkittävä osa useita arjen osa-alueita (Warde, 2005).

Taloustieteissä kulutukseen keskitytään omistajanvaihdoksen ja oston avulla, kun taas käytäntöteoriassa kulutus nähdään ostamisen lisäksi mm. tavaroiden, palveluiden ja tiedon ostamattomuutena, jota ”kulutetaan” (Warde, 2005). Kulutus nähdään lähes jokaisen käytännön osana ”hetkenä”, johon käytännön toteuttaja eli kuluttaja sitoutuu ja johon hän käyttää jonkin verran harkintavaltaa (Warde, 2005). Kulutus ei siis ole valinta, vaan se on seurausta käytännöstä, joka ohjaa käyttäytymistä. Myös Røpken (2009) mukaan kulutus voidaan nähdä käytännöistä johdettuna, sillä motivaatiota ja halua ostaa ohjaavat käytännöt ja niiden standardit. Kuluttaja saatetaan nähdä mainonnan uhrina, ja vaikka tämä sosiaalinen ulottuvuus tunnustetaan myös käytäntöteorian näkökulmassa, usein kiinnostus keskittyy käytäntöjen kehittämiseen (Røpke, 2009). Kulutuksen ja siten kestävän kulutuksen prosessia ohjaavat siis käytännöt elementteineen.

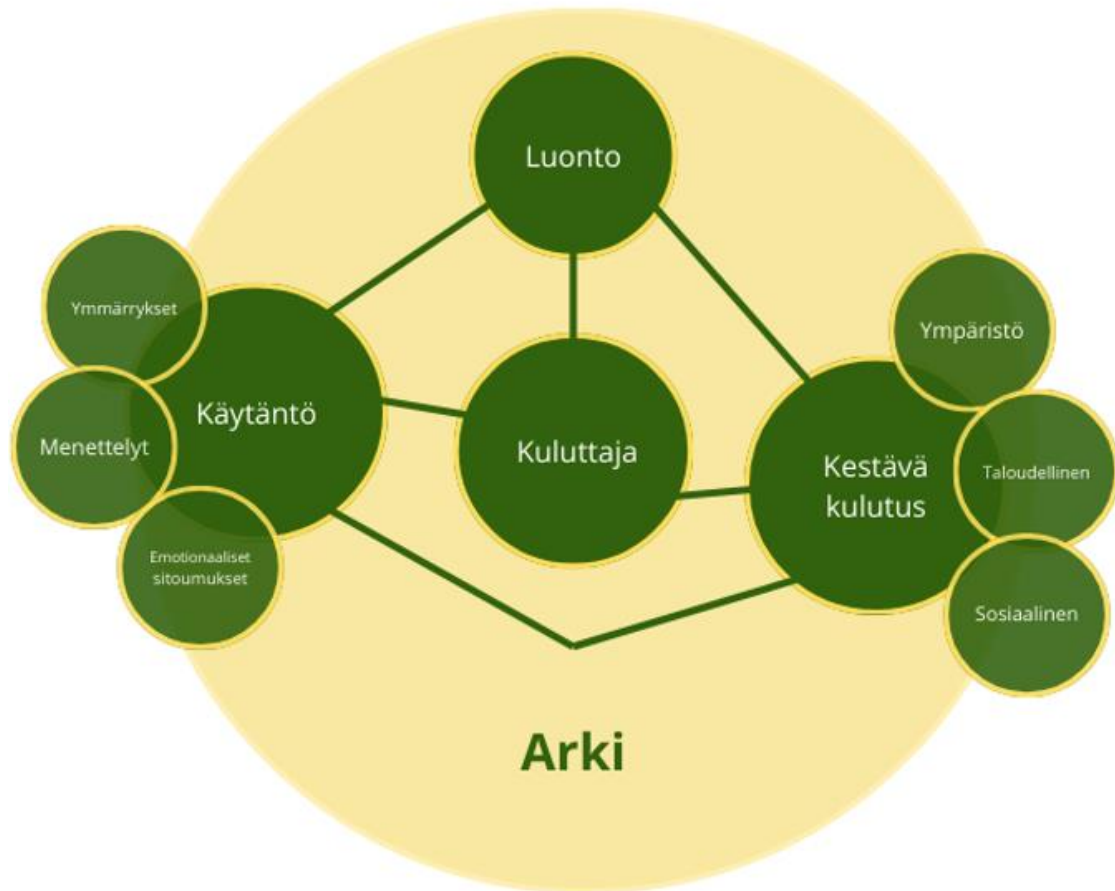
Kuluttajat lämmittävät talojaan, liikkuvat ja ostavat elintarvikkeita ja vaikka kuluttaja on käytännön toteuttaja, tulee huomioon ottaa se, että ympäristövaikutuksen kannalta tärkeät alat ohjaavat toimiamme teknologian ja infrastruktuurin avulla (Sahakian & Wilhite, 2014). Kuluttaja ei siis ole ainoa, joka voi muuttaa arkeaan ja käytäntöjään

ympäristöystävällisemmiksi. Myös teknologia on ihmisen asenteilla käsikirjoitettu, eli näitä käytäntöjä pystytään muokkaamaan ja muovaamaan toisten käytäntöjen avulla pidemmälle kuin alun perin on suunniteltu (Sahakian & Wilhite, 2014).

Luonnon osallisuus voi vaikuttaa kulutuksen perusteella käytännön kestävyys. Talvisin pakkaneen kuivattaa ihoa, jolloin luonnossa liikkuva kuluttaja kokee tarpeelliseksi kasvovoiteen ostamisen. Tällöin luonto vaikuttaa käytäntöön vähemmän kestävämmiin. Toisaalta, jos ostopäätöstä ohjaavat emotionaaliset sitoumukset luontoa kohtaan ja kuluttaja valitsee kierrätysmateriaalista tehdyn purkin, voidaan luonnon nähdä vaikuttavan käytäntöön kestävämmiin. On huomioitava, että lähes jokainen käytäntö edellyttää asioita ja esineitä sekä kulutusta toteutuakseen (Reckwitz, 2002). Tästä syystä myös kestävä arki vaatii jonkinasteista kulutusta.

2.4 Teoreettinen viitekehys

Luvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys, kerrataan tutkimuksen tärkeimmät käsitteet ja vastataan tutkimuksen ensimmäiseen tavoitteeseen. Viitekehys rakentuu käytäntöteoriasta, luonnosta, kestävästä kuluttamisesta, sen tavoista ja kuluttajasta. Käytännöt toteutuvat arjessa, jonka rytmit määräytyvät monimutkaisten vuorovaikutusverkostojen avulla (Shove ja muut, 2012). Kuvioon 4 on koottu luvun tärkeimmät käsitteet ja siitä nähdään *miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa*.

Kuvio 4. Teoreettinen viitekehys

Kuviossa vasemmalla puolella ovat käytäntö ja sen kolme elementtiä ja oikealla puolella kestävä kuluttaminen ulottuvuuksineen. Luonto voidaan nähdä osana molempia puolia, mutta tutkimuksessa keskeisen asemansa vuoksi, se on sijoitettu niiden väliin. Luonto on linkittynyt kuluttajan arkeen, käytäntöihin ja tapaan kuluttaa. Luonto sijoitetaan kuviossa kuluttajan yläpuolelle, sillä tutkimuksessa halutaan korostaa ihmistä osana luontoa. Luonto nähdään myös keskeisenä kannustimena kestävämpään kulutuskäyttäytymiseen (Kunchambo ja muut, 2017). Keltainen reunus voidaan nähdä arkena, jota kuluttaja elää ja jonka kontekstissa käytäntöjä toteutetaan.

Tutkimuksessa *luonto* nähdään maaperänä, ilmakehänä ja vetenä eläimineen sekä kasvineen. Toisin kuin Termipankin (2018) määritelmässä, tutkimuksessa huomioidaan

ihmisen muokkaama luonto, sillä arjen käytännöt toteutuvat pääasiallisesti luonnossa, jota ihminen on muokannut lähiympäristökseen. Luonto siis kattaa pellot, metsät, kasvit, muovaamattoman osan elokehästä sekä lähiympäristön. Ihmistä ei erotella tutkimuksessa muusta luonnosta, vaan pyritään korostamaan ihmisen riippuvuussuhdetta luonnosta (Haraway ja muut, 2016).

Kestävä kuluttaminen jaetaan kolmeen ulottuvuuteen eli ympäristöön, taloudelliseen ja sosiaaliseen (Balderjahn ja muut, 2013). Ympäristöulottuvuus nähdään lähtökohtana muille ulottuvuuksille, sillä ilman elämän perusedellytyksiä ei ole elämää eikä siten mitään tavoiteltavaa tai saavutettavaa (Lehtonen, 2023). Kestävä kulutus pitää sisällään kestävien tuotanto- ja kulutustapojen kehittämisen (YK, n.d.). Kulutusta, jolla on enemmän positiivista vaikutusta tai vähemmän negatiivista vaikutusta yhteiskuntaan, ympäristöön, itseensä ja muihin, pidetään kestäväenä (Ulusoy, 2016). *Kulutusta* nähdään käytännöstä johdettuna seurauksena (Warde, 2005; Røpke, 2009) ja se liittyy ostamiseen sekä ostamattomuuteen (Warde, 2005). Arjen esimerkkinä toimii auton tankkaaminen, joka edellyttää polttoaineen ostoa. Autoa ajaessa polttoainetta taas kuluu/käytetään. Useat käytännöt vaativat kulutusta toteutuakseen ja kulutus on oleellinen osa arkea.

Tutkimuksessa nojaututaan Warden (2005) muodostamiin käytännön elementteihin. *Käytäntö* muodostuu kolmesta elementistä. *Ymmärryksillä* (understandings) tarkoitetaan hiljaista tietoa ja taitoa sekä toteuttamista jonkin päämäärän tavoittamiseksi (Warde, 2005). *Menettelyillä* (procedures) tarkoitetaan sääntöjä, ohjeita ja rutiineja, joiden avulla käytäntöä toteutetaan. *Emotionaaliset sitoumukset* (engagements) muodostavat käytännön toteuttamiseen liittyvät tunteet. Analyysiyksikkönä tutkimuksessa toimii käytäntö ja ihminen nähdään käytännön suorittajana. Perusolettamuksena kaikissa käytäntötutkimuksissa on, että sosiaalisen elämän toimintaa on suoritettava ja tämä arjen performatiivisuus on järjestynyt kollektiivisten käytäntöjen kautta (Halkier & Jensen, 2011, s. 103–104). Käytäntöteoriassa kiinnostus ei ole yksittäisessä kuluttajassa, vaan tämän kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakennetuissa käytännöissä (Närvänen ja muut, 2013).

3 Metodologia

Luvussa esitellään tutkimuksen lähestymistapa eli laadullinen käytäntöteoria. Laadullisen lähestymistavan lisäksi tutustutaan aineistoon, joka koostuu mediateksteistä ja aineiston analysointiin aikaisemmin esitellyn käytäntöteorian avulla. Lopuksi luvussa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Luvun tarkoituksena on esitellä ne tavat, joiden avulla tutkimuksen kahteen viimeiseen tavoitteeseen ja lopulta tarkoitukseen pyritään vastaamaan.

3.1 Käytäntöteoreettinen laadullinen tutkimus

Tutkimuksen lähestymistapa on laadullinen ja tutkimusote käytäntöteoreettinen. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole mitata jonkin ilmiön yleisyyttä tai määrällisyyttä, vaan sen avulla pyritään tuottamaan ilmiöstä yksityiskohtaista tietoa, jotta sitä voidaan ymmärtää paremmin (Puusa & Juuti, 2020). Laadullinen tutkimus ei kuitenkaan ole määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen vastakohta, sillä molempien lähestymistapojen avulla voidaan tutkia samaa ilmiötä eri näkökulmista (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Yhtenä laadullisen tutkimuksen tunnuspiirteenä voidaan pitää todellisuuden subjektiivista luonnetta (Puusa & Juuti, 2020). Subjektiivinen voi tarkoittaa esimerkiksi omakohtaista tulkintaa tai henkilökohtaisiin kokemuksiin perustuvaa (Lehtonen, 2021). Toisin sanoen todellisuus on siis aina tulkittua. Lähestymistavalle ominaista on myös pyrkimys ymmärtää tutkittavaa ilmiötä tutkimuskohteena olevien ihmisten näkökulmasta esimerkiksi kokemusten, koettujen tunteiden ja merkityksien kautta (Puusa & Juuti, 2020).

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan teoria on olennainen ja välttämätön osa laadullista tutkimusta. Puusan ja Juutin (2020) mukaan laadullinen tutkimus on aineistolähtöistä ja johtopäätöksiä tehdään aineiston perusteella. Tyypillistä kuitenkin on, että teoria ja aineisto käyvät tutkimuksen eri vaiheissa vuoropuhelua, jolloin harva laadullinen tutkimus on puhtaasti aineistolähtöinen eli induktiivinen (Puusa & Juuti, 2020). Tämä tutkimus on

teoriasidonnainen eli abduktiivinen, sillä aineiston analyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta teoriaa käytetään apuna löydöksiä tulkinnessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Koska analyysiyksikkönä toimii käytäntö, ei tässä tutkimuksessa olla kiinnostuneita esimerkiksi henkilöiden kokemuksista, vaan ilmiötä pyritään ymmärtämään yksilön toteuttamien käytäntöjen kautta. Laadullinen lähestymistapa soveltuu tutkimukseen hyvin, sillä tarkoituksena on ymmärtää, miten luonto rakentuu osaksi kestävän arjen käytäntöjä. Kysymykseen pyritään vastaamaan käytäntöteorian ja mediateksteistä koostuvan aineiston avulla. Koska olemassa ei ole yhtä yhtenäistä käytäntöteoriaa tai ohjetta käytäntöteoreettiselle tutkimukselle, nojaututaan tässä tutkimuksessa Warden (2005) luomiin käytännön elementteihin eli ymmärryksiin, menettelyihin ja emotionaaliin sitoumukseen.

3.2 Aineiston kuvaus

Haastattelu ja havainnointi ovat yleisimmät laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmät (Puusa & Juuti, 2020). Aineistonkeruumenetelmänä voi myös toimia dokumenteista koottu aineisto (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tutkimuksessa aineisto saatiin Decarbon-Home-tutkimushankkeelta ja tästä syystä aineiston keruulla ei ole merkittävää roolia tutkimuksessa. Tutkimuksissa aineistona käytetty kirjallinen materiaali voidaan jakaa joukkotiedotuksen tuotteisiin ja yksityisiin dokumentteihin (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämän tutkimuksen aineisto koostuu sanoma- ja aikakauslehtien Helsingin Sanomat (375 kpl), Yle (194 kpl), Meillä kotona (63kpl) sekä Meidän Talo (49 kpl) mediateksteistä, jotka Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan luokitellaan joukkotiedotuksen tuotteisiin. Mediatekstit on kerätty vuosilta 2010–2020 ilmastoviisaan asumisen Decarbon-Home-tutkimushankkeeseen, jolloin alkuperäinen aineisto piti sisällään myös Rakennuslehti sekä Kiinteistöposti -lehtien artikkeleita, jotka eivät tämän tutkimuksen tarkoituksen kannalta olleet relevantteja ja joita ei tästä syystä otettu mukaan aineiston analysointiin.

Vuonna 2024 Meidän Talo-lehti yhdistyi osaksi Meillä kotona -sivustoa, jonka nykyinen nimi on Kotona ja joka on osa A-lehdet-konsernia. Kotona -sivusto kokoaa yhteen asumiseen, remontointiin, puutarhaan ja sisustamiseen keskittyvät A-lehdet ja jo vuonna 2020 sivusto tavoitti yli 700 000 suomalaista joka viikko (A-lehdet, 2020). Tutkimuksen aineisto on kerätty ennen lehtien yhdistymistä ja tästä syystä tutkimuksessa aikakausilehdistä käytetään niiden aikaisempia nimiä. Helsingin Sanomat ja Yle lukeutuvat Suomen suurimpiin medioihin. Vuonna 2023 tehdyn kansallisen mediatutkimuksen mukaan Helsingin Sanomat tavoitti lähes 2,2 miljoonaa suomalaista viikossa (Myllyoja, 2023). Yle.fi yhdessä Yle-sovelluksen kanssa taas tavoitti yli 2,1 suomalaista viikoittain (Yle, 2023).

Tyypillisesti media-aineistot ja myös tässä tutkimuksessa käytettävä aineisto, on multimodaalista eli ilmaisumuotoja, kuten kuvia ja tekstiä yhdistelevää (Vuori, 2021). Mediatekstit sisälsivät paljon kuvia ja jonkin verran grafiikkaa, jonka vuoksi ennen varsinaista aineiston analysointia aineisto saatettiin kokonaan tekstimuotoon. Lopullisen aineiston muodostamiseksi sanoma- ja aikakausilehdet läpikäytiin hakusanojen, kuten luonto, piha ja kierrätys, avulla. Tutkimuksen löydöksiä havainnollistetaan 19 mediatekstin avulla, joista osa on lehti- ja osa verkkoartikkeleita. Mediatekstit esitellään liitteessä 1. tutkimuksen lopussa.

3.3 Aineiston analysointi

Analyysin kohteena toimivat mediatekstit ja tarkemmin sanoma- ja aikakausilehdet. Koska aineisto on kirjallisessa muodossa, tutkimuksessa ei pystytä tarkkailemaan konkreettisia, jokapäiväisessä elämässä tapahtuvia käytäntöjä ja niiden toteutumista. Tästä syystä analyysissä ollaan kiinnostuneita siitä, miten kuluttajat teksteissä puhuvat käytännöstään (Närvänen ja muut, 2013). Käytäntöjä ei pystytty tunnistamaan käytäntö sanan avulla, sillä normaaliolosuhteissa arkisiin toimiin harvemmin viitataan jatkuvana käytäntönä. Käytännöt tunnistettiin toistuvien sanojen ja teksteissä mainittujen tekojen avulla. Aineiston analyysissä käytettiin apuna myös teoriaosuudessa mainittuja kestävän kulutuksen tapoja ja luontoon liittyviä sanoja.

Aineiston analyysi aloitettiin tunnistamalla tutkimuksen tarkoitukseen liittyvät mediatekstit aineistosta. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa käytettiin apuna teksteissä esiintyviä kuvia ja niiden kuvatekstejä, joiden avulla pyrittiin tunnistamaan hyödyllisiä tekstejä. Kaikki mediatekstit muutettiin tekstimuotoon, jonka jälkeen tutkittavaan ilmiöön liittyvät tekstit tunnistettiin hakusanojen avulla. Tekstien tunnistamisessa käytettiin apuna hakusanoja, kuten kestävyys, kesä, luonto, kasvimaat ja kasvit. Kattavamman tuloksen saavuttamiseksi hakusanoja taivutettiin ja yhdisteltiin. Hyödyllisten tekstien tunnistamisen jälkeen tekstit luettiin, jotta voitiin rajata pois sellaiset tekstit, joissa hakusanat kiinnittyivät muuhun kuin arjen kontekstiin.

Varsinainen analyysi toteutettiin kategorisoinnin avulla. Ensimmäisessä vaiheessa käytettyjen hakusanojen avulla teksteistä tunnistettiin kestävän arjen tapoja, jotka pystyttiin jakamaan eri kategorioihin ja ulottuvuuksiin niiden yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien perusteella. Apuna käytettiin kestävän kulutuksen kolmea ulottuvuutta: ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen (Balderjahn ja muut, 2013). Lisäksi kategorisoinnissa käytettiin apuna mediateksteissä toistuvia sanoja, kuten luonto, omavaraisuus, puutarha ja komposti. Analyysissä painotettiin ympäristönäkökulmaa ja luonnon osallisuutta, mutta kuten aikaisemmin mainittiin, on jokainen ulottuvuus kestävän kehityksen kannalta oleellinen. Myös kulutukseen liittyviä ympäristötekijöitä (kierrätys, energia ja luonnonvarat, pakkaus, paikallinen tuotanto sekä ilmasto) käytettiin apuna (Balderjahn ja muut, 2013). Koska analyysin kohteena olivat kuluttajan toteuttamat käytännöt, ei kaikkia ympäristötekijöitä, kuten paikallista tuotantoa kuitenkaan haussa huomioitu.

Kategorisoinnin avulla aineistosta tunnistettiin kolme käytäntöä, joissa luonto oli osana jollakin tapaa. Tunnistettuja käytäntöjä tarkastellaan tutkimuksessa erillisinä käytäntöinä ja ne erotellaan toisistaan, vaikka käytännöt jakavatkin usein samoja piirteitä ja linkittyvät toisiinsa muodostaen käytäntöjen verkoston (Schatzki, 2005). Teorian avulla tunnistetuista käytännöistä pystyttiin erottelemaan myös käytännön elementit. Nämä käytännöt elementteineen esitellään seuraavassa luvussa. Myös muita kestävän

kehityksen kannalta oleellisia käytäntöjä tunnistettiin. Näissä käytännöissä luonto ei kuitenkaan ollut osana käytäntöä itsessään esimerkiksi niin, että käytäntö toteutettaisiin ulkona luonnossa tai pihassa, mutta käytännön toteuttaja koki tärkeäksi ympäristöystävällisyyden ja luonnon elinvoimaisuuden säilyttämisen, jolloin toteutetut käytännöt olivat kestävämpiä. Näitä tunnistettuja käytäntöjä ei tutkimuksessa käsitellä erikseen sen laajuuden ja rajausten vuoksi.

3.4 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida useiden eri mittareiden avulla. Jotta tutkimusta voidaan pitää luotettavana, tulee sitä arvioida eri vaiheissa koko tutkimusprosessin ajan (Eriksson & Kovalainen, 2016). Tutkimusprosessiin sisältyy tutkijan omaa oppimista ja tutkimuskohteen valinta perustuu ainakin jossain määrin tutkijan henkilökohtaisiin näkemyksiin ja motivaatioon (Puusa & Juuti, 2020).

Usein luotettavuutta arvioidaan sen perusteella toteutuvatko reliabiliteetin ja validiteetin kriteerit (Eriksson & Kovalainen, 2016; Puusa & Juuti, 2020). Nämä kriteerit kuitenkin soveltuvat Erikssonin ja Kovalaisen (2016) mukaan parhaiten kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin, jossa todellisuuden luonne on hyvin erilainen laadulliseen tutkimukseen verrattuna. Tästä syystä tämän laadullisen tutkimuksen arvioinnissa käytetään muita kriteerejä.

Puusan ja Juutin (2020) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuus voidaan tiivistää käsitteiden luotettavuus, uskottavuus ja eettisyys avulla. Uskottavuudella viitataan siihen, miten hyvin yleisö hyväksyy tutkimuksen tulokset, vaikka tutkimus käsittelisi sellaista aihetta, joka ei ole heille tuttu (Puusa & Juuti, 2020). Luotettavuus taas voidaan määritellä tutkijan ammattitaitoisuudella eli oikeiden lähestymistapojen ja menetelmien käytöllä, jotka ovat johtaneet tutkimuksen toteutumiseen (Puusa & Juuti, 2020). Jotta tutkimus olisi eettinen, tulee tutkijan käyttää sellaisia menetelmiä, jotka sopisivat minkä tahansa hyvän tutkimuksen ohjenuoriksi ja niin, että kenellekään tutkimukseen liittyvälle ei

aiheudu haittaa (Puusa & Juuti, 2020). Tutkimuksessa on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä rehellisyyden, tarkkuuden ja huolellisuuden avulla. Mediateksteissä esiintyviä henkilöitä käytetään esimerkkeinä käytännön toteuttajasta, eikä henkilöitä haluta saattaa huonoon valoon, päinvastoin.

Lincoln ja Guba (1985) korvasivat kvantitatiiviseen tutkimukseen sopivat luotettavuskriteerit neljällä kriteerillä, jotka muodostavat tutkimuksen luotettavuuden (Eriksson & Kovalainen, 2016). Nämä kriteerit ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus sekä vahvistettavuus ja niiden avulla arvioidaan tämän tutkimuksen luotettavuutta.

Uskottavuutta voidaan arvioida tutkijan ymmärryksen ja aineiston riittävyden perusteella. Miten hyvin tutkija on syventynyt tutkittavaan ilmiöön ja onko aineisto riittävä tukemaan tuloksia. Lisäksi uskottavuutta voidaan arvioida sen perusteella päätyisikö toinen tutkija saman tutkimusaineiston avulla vastaaviin tuloksiin ja päätelmiin (Eriksson & Kovalainen, 2016). Tämän tutkimuksen aiheeseen perehdyttiin kirjallisuuden ja aikaisempien käytänteoreettisten tutkimusten avulla. Tutkijan oma motivaatio vaikuttaa usein tutkimuskohteen valintaan ja tämän tutkimuksen kohdalla juuri kiinnostus ja esiymmärrys kestävästä kulutuksesta ja kestävämmästä elämäntavasta motivoi aiheen valintaan. Tutkimuksen uskottavuutta on pyritty ylläpitämään kattavan teoreettisen viitekehysten ja aikaisemmin luvussa esitellyn aineiston sekä sen analysoinnin avulla.

Siirrettävyys osoittaa tutkimuksen yhteyden ja samankaltaisuuden aikaisempiin tutkimuksiin (Eriksson & Kovalainen, 2016). Tutkimuksessa nojaututtiin aikaisempiin käytänteoreettisiin ja kestävästä kulutuksesta tutkimuksiin ja niiden hyödyntämiin malleihin, jonka lisäksi tulos- ja johtopäätösosioissa esiteltiin yhteyksiä aiempiin tutkimuksiin. Tutkimuksen tuloksia ja löydöksiä ei kuitenkaan suoraan sellaisenaan voida aina siirtää toiseen tutkimukseen, sillä aineiston tulkinta on tutkijan omasta näkökulmasta tehtyä. Tutkimuksen aineistosta saatetaan löytää toisen tutkijan toimesta lisää käytäntöjä, joita ei tämän tutkimuksen aineiston analyysissä tunnistettu. Tunnistetut käytännöt saattavat myös esiintyä tutkimuksessa ylikorostuneina, jolloin tuloksia ei voida sellaisenaan siirtää

toiseen tutkimukseen. Aikaisemmissa kestävän kulutuksen tutkimuksissa kierrättäminen ja luonnosta nauttiminen on tunnistettu osaksi kestävää arkea, kun taas omavaraisuus, joka korostuu tämän tutkimuksen aineistossa, on jäänyt vähemmälle huomiolle.

Tutkimuksen *varmuutta* arvioidaan jäljitettävyyden, johdonmukaisuuden ja dokumentoinnin avulla (Eriksson & Kovalainen, 2016). Tutkimusprosessi eteni aiheen varmistumisen myötä johdonmukaisesti tavoitteiden ja tarkoituksen asettamisesta johtopäätöksiin asti, vaikka tarkoitus ja tavoitteet tarkentuivatkin lopullisiksi vasta tutkimuksen edetessä. Koska tarkoitus ja tavoitteet liittyivät käytäntöihin ja niiden tunnistamiseen mediateksteissä, valittiin lähestymistavaksi laadullinen käytäntöteoreettinen tutkimus. Tutkimuksessa on pyritty avoimuuteen, tarkkuuteen ja jäljitettävyyteen koko sen prosessin ajan, jonka lisäksi metodologialuvussa aineistosta ja sen analyysistä kerrotaan mahdollisimman tarkasti.

Vahvistettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen tulosten ja tulkintojen linkittymistä aineistoon ymmärrettävällä tavalla (Eriksson & Kovalainen, 2016). Vahvistettavuuden avulla voidaan myös todistaa, että tulkinnat ja löydökset eivät ole tutkijan mielikuvituksen tuotamia. Ymmärrettävyyttä pyrittiin lisäämään mediateksteistä kerättyjen suorien lainausten avulla ja tunnistetut käytännöt pyrittiin vahvistamaan vastaavalla tavalla. Tutkijan ollessa tulkitsija, pyrittiin niin tuloksia kuin aineistosta kerättyjä havaintoja selventämään mahdollisimman ymmärrettävästi.

4 Luonnon osallisuus arjen käytännöissä

Luvussa vastataan tutkimuksen toiseen ja kolmanteen tavoitteeseen. Toisena tavoitteena on tunnistaa luontoon liittyviä kestäviä käytäntöjä mediateksteistä. Tunnistetut käytännöt elementteineen esitellään seuraavassa alaluvussa, jonka jälkeen jokaiseen käytäntöön perehdytään yksityiskohtaisemmin omassa alaluvussaan. Käytäntöihin syvennytään niiden anatomian (ymmärrykset, menettelyt ja emotionaaliset sitoumukset) avulla. Tutkimuksen kolmantena ja viimeisenä tavoitteena on analysoida tunnistettujen käytäntöjen kestävyyttä kestävästä kulutuksesta ulottuvuuksien (ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen) ja käytäntöjen muodostaman verkoston avulla. Tavoitteeseen vastataan viimeisessä alaluvussa.

4.1 Arjen käytännöt

Tutkimuksen näkökulmana toimii käytäntöteoria, jolloin keskitytään yksilön toteuttamiin käytäntöihin eikä niinkään itse toteuttajaan (Warde, 2005). Huomio kiinnittyykin tutkimuksessa tekemisiin ja sanomisiin, joita tunnistettiin mediateksteistä koostuvasta aineistosta. Usein mediateksteissä esiintyvät haastateltavat tai jutun kohteet toivat esille omaa kestävästä elämäntapaansa ja arkea. Koska jokainen kuluttaja on erilainen, myös käytäntöön liittyvä toiminnan toteuttaminen on erilaista (Warde, 2005). Tämä tarkoittaa sitä, että kuluttajat tekevät saman asian eri tavoin. Aineistoa analysoitaessa toistuvien käytäntöjen lisäksi tunnistettiin niiden toteutukseen liittyviä eroavaisuuksia, merkityksiä ja tunteita.

Tutkimuksen aineistosta tunnistettiin kolme laajempaa käytäntöä, joissa luonto on osana ja joita toteutetaan kestävässä arjessa. Nämä aineistossa toistuvat käytännöt ovat *omavaraisuuden käytäntö, kompostoinnin ja jätteen käsittelyn käytäntö ja luonnosta nauttimisen käytäntö*. Käytännöt esitellään taulukossa 1.

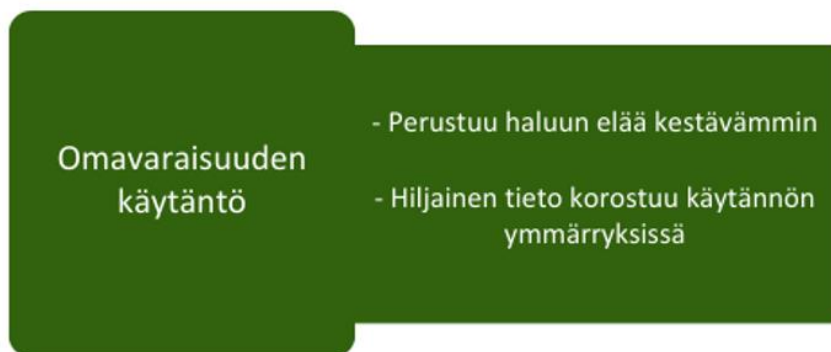
Taulukko 1: Luontoon liittyvät kestävän arjen käytännöt mediateksteissä ja niiden keskeiset elementit

Käytäntö	Ymmärrykset	Menettelyt	Emotionaaliset sitoumukset
Omavaraisuuden käytäntö	<i>Jotta voidaan elää omavaraisemmin, tulee kasveja, vihannuksia ja eläimiä hoitaa ja ravita</i>	<i>Vaatii useita säännöllisiä toimia, kuten kastelua, ja poimimista toteutukseen</i>	<i>Kestävämmin eläminen ja luonnon arvostaminen on tärkeää</i>
Kompostoinnin & jätteiden käsittelyn käytäntö	<i>On järkevää kierrättää jätteet oikein ja kompostoida</i>	<i>Jätteet kierrätetään oikeaoppisesti ja kompostin toimintaa tulee ylläpitää</i>	<i>Tuntuu välttämättömältä, rahaa säästyy ja ympäristölle hyväksi</i>
Luonnosta nauttimisen käytäntö	<i>Oman henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitäminen on tärkeää</i>	<i>Luonnosta nautitaan yksilöllisesti, lukuisilla eri tavoilla</i>	<i>Luonnosta nauttaminen parantaa hyvinvointia ja rauhoittaa</i>

On tärkeää huomioida, että vaikka käytännöt on eroteltu toisistaan ja nähdään omina kokonaisuuksinaan, ovat ne linkittyneet toisiinsa, sillä ne yhdessä muodostavat käytäntöjen verkoston (Schatzki, 2005). Tunnistetuista käytännöistä toisiinsa liittyvät etenkin omavaraisuuden ja kompostoinnin käytännöt, sillä omavaraisuuden käytäntöä toteutettiin useissa tapauksissa kompostoinnin käytännön avulla. On huomioitava, että aineistossa kuluttajat eivät suoraan kerro, miten he toteuttavat käytäntöä ja mitä se pitää sisällään. Aineistotyypin vuoksi kuluttajilta ei ole mahdollista kysyä jatkokysymyksiä, jonka vuoksi tutkijan tulkinnalla on merkittävä rooli. Tämä korostuu etenkin omavaraisuuden käytännön kohdalla, sillä oletettavaa on, että kuluttajat ovat toteuttaneet erilaisia toimia onnistuakseen käytännön toteuttamisessa. Tällaisia toimia ovat esimerkiksi kastelu ja istuttaminen, josta ei kuitenkaan puhuta mainitsemista enempää.

4.1.1 Omavaraisuuden käytäntö

Luonto mahdollistaa omavaraisuuden käytännön, joka pitää sisällään useita eri toimia. Käytäntöä voidaankin pitää kattoterminä, jonka alle sijoittuu useita käytäntöjä, jotta päästään haluttuun lopputulokseen eli jonkinasteiseen omavaraisuuteen. Omavaraisuuden käytäntö on tunnistetuista arjenkäytännöistä laajin. Kaikki omavaraisuuteen sisältyvät käytännöt eivät toistu päivittäin arjessa, mutta käytäntöä voidaan pitää jatkuvana, sillä se vaatii päämäärällistä toteuttamista ja useita eri toimia. Käytännöt myös muuttuvat jatkuvasti, kun kuluttaja omaksuu uudenlaisia toimintatapoja (Warde, 2005). On myös huomioitavaa, että kuluttajat suorittavat samaa käytäntöä eri tavoilla (Warde, 2005). Aineistosta voidaan tunnistaa erilaisia omavaraisuuden käytännön toteuttamistapoja, joista osa keskittyy vihannesten ja kasvien kasvattamiseen tai pienviljelyyn ja osa eläinten kasvattamiseen. Myös syömisen käytäntö linkittyy omavaraisuuden käytäntöön, sillä omavaraisuus mahdollistaa syömistä. Vaikka arjen käytäntö toteutetaan eri tavoilla ja eri paikoissa, voidaan tutkimusaineistosta tunnistaa toistuvat käytännön *elementit*.

Kuvio 5. Omavaraisuuden käytäntö

Aineiston perusteella omavaraisuuden käytäntö (kuvio 5) perustuu *menettelyihin*, sillä käytännön toteuttaminen pitää sisällään rutiineja, sääntöjä ja ohjeita kuten kastelu, istutus, kerääminen ja säilöminen. Nämä ohjeet pitävät sisällään myös *ymmärryksen* siitä, kuinka menettelyjä tulisi toteuttaa, jotta päästään haluttuun lopputulokseen. Emotionaalisten sitoumusten eli tunteiden avulla taas voidaan ymmärtää mitä tunteita

päämäärään liittyy ja miksi käytäntöä toteutetaan. Tällaisia tunteita ovat esimerkiksi halu elää kestävämmiin, luonnon arvostaminen ja hyvinvointi, kuten suorat lainaukset kuvaavat:

Lähdimme suunnittelemaan uutta, **kestävämpää elämäntapaa** permakulttuurin hengessä: miten meidän pitäisi elää, jotta eläisimme luonnon kantokyvyn rajoissa ja mielellään tuottaisimme monipuolisempaa ja elinvoimaisempaa luontoa, Marja kertoo. (MT 2011)

Terveellisyys on yksi syy omavaraiseen ja luontoa kunnioittavaan elämään. Varsinkin lasten syntymisen jälkeen Yliharjut alkoivat kiinnittää enemmän huomiota ravintoon. Ihmiset ovat aina eläneet asioilla, jotka löytyvät läheltä ja he ovat olleet terveitä. Olen käynyt Okinawassa, jossa eletään pisimpään maailmassa. Kaikilla on siellä oma kasvima, Antti-Jussi sanoo. (YLE 9.6.2018)

Käytännössä tunteet korostuvat, sillä käytäntöä toteutetaan itselle tärkeiden periaatteiden kuten omavaraisuuden ja hyvinvoinnin puolesta. Käytäntö koetaan niin tärkeäksi, että sitä voidaan pitää jopa elämäntapana tai tyylinä, johon sitoudutaan vahvasti. Kestävä kuluttaminen perustuu yksilön tietoiseen motivaatioon säilyttää luonto (Kunchambo ja muut, 2017). Myös luonnosta huolehtimisen nähdään kuuluvan osaksi käytäntöön liittyviä tunteita:

Eläkkeelle jäävä ympäristötutkija **huolehtii luonnosta ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä myös yksityiselämässään**. Maalle Eurajoelle asennettiin viime kesänä aurinkopaneelit, ja omavaraisuutta lisäsi myös kasvihuone. Nyt omassa puutarhassa kasvaa perunoiden, juuresten ja marjojen lisäksi tomaatit ja kurkut. (HS 31.10.2020)

Tunnistetut *menettelyt* perustuvat opittuihin ja miellettyihin tapoihin toteuttaa käytäntöä ja sen eri toimia, kuten kuivattamista, kehräämistä ja lypsämistä. Kuluttajat tiedostavat myös oikean ajan poimia tiettyjä marjoja, kasveja ja muista antimia:

Myös lapset ovat oppineet syömään villivihanneksia. Karkin sijasta Yliharjuilla herkutellaan vadelmanlehdillä, jotka ovat Katsumin mukaan todella makeita. **Keväällä kerätään kuivattavaksi** myös koivun- ja viinimarjanlehtiä. (YLE 9.6.2018).

Omavarainen elämäntapa on kuitenkin kiehtonut pitkään. Nyt he kasvattavat omalla pihalla vihanneksia ja juureksia. Marjoja ja hortaa **kerätään metsästä**. Parista angorakanista saadaan kehrättyä villaa, ja mehiläiset tuottavat hunajaa niin paljon, että sitä riittää myytäväksikin. Neitsytlypsävästä Alma-kutusta saadaan maitoa ja kanoista munia yli oman tarpeen. (MK 21.9.2015)

Toiminta on myös hyvin erilaista, sillä toisilla se saattaa rajoittua esimerkiksi kotipihaan tai kasvihuoneeseen, kun taas toisilla käytäntö ulottuu metsiin asti:

Sesonkien mukaan syöminen on Yliharjuillakin ekologisemman ruokavalion perusta. Korvasientä syödään alkukesästä, kun kangasmetsät ja hakkuuaukeat tarjoavat herkkua ilmaiseksi. (Yle 9.6.2018)

Tilan pellot ovat pääosin vuokralla paikallisella luomuviljelijällä, mutta pellon reu-nassa Marjalla ja Erkillä on peruna- ja juuresmaa. Parhaillaan he rakentavat maakellaria sadon säilömistä varten. (MT 2011)

Käytännön toteutuminen vaatii resursseja, kuten vettä. Toistuviin käytäntöihin, kuten omavaraisuuteen liittyy veden ja materiaalien käyttöä, jota luonnehditaan huomaamattomaksi kulutukseksi (Røpke, 2009). Käytäntöä voidaan toteuttaa kestävästi hyödyntämällä sadevesi:

Vihreät salaatit saan pihaltani. Lisäksi poimin iltahelokin, voikukan ja ahomansikan lehtiä sekä heinäratamoa. Kesäkurpitsat ja talvikurpitsat riittävät kuukausia. Ruusupavunpalkoja olen saanut joka kesä pakkaseen. **Vettä säästyy kun sadevesitynnyrit keräävät kasteluvettä.**” (HS 25.11.2018)

Biolanin puutarhaneuvojana työskentelevä Riikka viljelee mökillä ja kotona. **Kasteluvesi johdetaan rännistä suoraan keräysastiaan.** (MT 2017)

Ymmärryksissä esiin nousee hiljainen tieto, jota ei kuitenkaan suoraan tuoda ilmi. Erilaiset luonnonkasvit ja vihannekset vaativat mm. tunnistamista ja oikeaoppista, yksilöllistä hoitoa kasvaakseen. Omavaraisuuden käytännön ymmärrys ei perustu pohjimmiltaan välttämättömyyteen, vaan pikemminkin haluun toimia oikein. Kuluttajien toimintaa voivat esimerkiksi rajoittaa tietynlaiset halut, jotka vaikuttavat käytäntöön:

Pariskunta ei käytä viljelyssään koneita, **koska he eivät halua olla riippuvaisia polttoaineesta**. Siksi esimerkiksi viljan viljely olisi hyvin hankalaa. (MT 2011)

Olemme kasvissyöjiä, mutta otimme kanoja, jotta saamme lapsille tuoreita munia. Samalla he oppivat, mistä munat tulevat. On tärkeää, että lapset oppivat arvostamaan luontoa ja eläimiä ja nauttimaan elämästä ilman nykyistä kulutushysteriaa, Tanja sanoo. (MK 21.9.2015)

Toisaalta käytännön toteuttajan halut voivat myös mahdollistaa käytännön toteutumisen:

Minulla ei ollut lapsikuumetta vaan talokuume. **Halusin vanhan puutalon ja kasvi- maan, jossa kasvatan omaa ruokaa**. Ne Jaana sai. Nyt hyötypuutarhassa kasvaa omenien ja herukkapensaiden lisäksi muun muassa saksankirveliä, venäjänrakuunaa, lipstikkaa, minttua, mansikkaa, raparperia ja perunaa. (MK 16.9.2020)

Käytännöt linkittyvät usein toisiin käytäntöihin (Schatzki, 2005). Omavaraisuuteen linkittyy ruoan kulutuksen käytäntö, sillä omavaraisuuden avulla toteutetaan syömisen käytäntöä, joka tulkittiin aikaisemmista lainauksista, mutta joka myös ilmaistiin suoraan:

Talon edessä on hyötypuutarha, jonka on tulevaisuudessa tarkoitus tarjota mahdollisimman suuri osa Erkin ja Marjan **ravinnosta**. Jo nyt he saavat sieltä kaikki kasvihannekset, kuten kesäkurpitsat, salaattit, lehtikaalit ja mangoldit. Kasvihuoneessa kasvaa tomaatteja, paprikaa ja munakoisoa. Pihapiiriin on istutettu marja- ja pähkinäpensaita sekä hedelmäpuita. (MT 2011)

Takapihalla on koriste- ja hyötykasveja yhdistävä pieni puutarha, ja kasvihuone pullollaan erilaisia tomaatteja. Sitten on ulkokuusi, jossa asioidaan ihan sisältäkin. Koska en laittanut kuivakäymälää sisälle, se piti laittaa ulos. Etäpäivinä menen ruokatunnilla aina ulos, poimin salaattit ja tomaattit **lounaalle** ja käyn ulkokuusissa, Riikka nauraa. (MT 2017)

Vaikka käytäntöön tarvittavia resursseja ei tuoda suoraan aineistossa ilmi, hankkivat kuluttajat esineitä ja asioita käytännön toteuttamista varten (Warde, 2005). Nämä kulutus- tuotteet vaikuttavat käytännön kestävyteen ja omavaraisuus vaatii etenkin alussa, mutta myös toteutuessaan, paljon resursseja, kuten aikaa ja erilaisia tarvikkeita. Tunnistettujen käytäntöjen kestävyteen perehdytään tarkemmin viimeisessä alaluvussa.

Omavaraisuuden käytäntöä voidaan pitää laajuutensa lisäksi myös vaativimpana tunnistetuista käytännöistä, sillä sen toteuttaminen vaatii kuluttajalta useita eri toimia, osaamista ja säännöllisyyttä. Jos käytännön lopputuloksena pidetään syömisen käytännön toteutumista, voi se kestää useita kuukausia. Toisaalta metsästä kerätyt marjat ovat heti syötäviä ja käytännöt voivat tapahtua samanaikaisesti, kun kuluttaja sekä kerää että syö. Tällöin toteuttaminen vaatii hyvin vähän. Käytännön voidaan myös ajatella olevan alati jatkuvaa, jos syömisen käytännön toteutumisen lisäksi jäljelle jäänyt biojäte kompostoidaan mullaksi, jolloin se myöhemmin siirtyy kuluttajan toimesta takaisin kasvimaalle.

4.1.2 Kompostoinnin ja jätteiden käsittelyn käytäntö

Oikeaoppista kierrätystä voidaan pitää kestävän kulutusprosessin viimeisen vaiheen tapana (Agrawal & Gupta, 2013). Aineiston perusteella yhä useampi kuluttaja kierrättää etenkin muovijätteen. Yksi kierrätystapa linkittyy kuitenkin luontoon vahvemmin kuin muut kierrätys- ja jätteenkäsittelytavat. Kompostoinnin käytännön avulla jätteet jatkavat elämäänsä ravinteikkaana multana.

Kuvio 6. Kompostoinnin ja jätteiden käsittelyn käytäntö

Käytäntö perustuu sen järkevyyteen eli *ymmärrykseen* siitä, että kompostointi ja kierrättäminen on ympäristöystävällistä, taloudellisesti järkevää ja käytännöllistä (Kuvio 6). Käytäntöä on huomattavasti helpompi toteuttaa kuin aikaisemmin tunnistettua

omavaraisuuden käytäntöä, sillä esimerkiksi kompostointi ei vaadi useita erilaisia toimia tai valtavasti aikaa. Käytäntöä toteutetaan, koska kierrätys on tärkeää. Warden (2005) mukaan sosiaalisuus rakentuu osaksi käytäntöjä, kun pohditaan miten, miksi ja mitä tehdään. Käytäntö pitääkin sisällään tiedon siitä, että kierrättäminen on yleisesti hyväksyttävää ja niin ”kuuluu tehdä”. Motivaattoreina toimivat etenkin raha, sillä kuluttajat säästävät niin jätelaskuissa kuin mullan ostamisessa:

MIKSI? Kolmesta syystä: se on ympäristöystävällistä, sivutuotteena saa multa ja **rahaa säästyy**, sillä pois kuljetettavan jätteen määrä pienenee. Huomattavasti vähäisempi määrä, noin puolet, allekirjoittaa täysin väitteen, että kompostointi on mukava harrastus. (MT 2014)

Arvioni mukaan jätehuollon kustannukset ilman lajittelua olisivat kahden aikuisen taloudessa 500 euroa vuodessa. Me pääsimme pahvin, metallin, lasin ja paperin kierrätyksen ansiosta sekä kompostoimalla vain 180 euron vuosikustannuksiin. (HS 25.11.2018)

Kompostoinnin käytäntöön liittyvät tunteet eli *emotionaaliset sitoumukset* pohjautuvat mediatekstien perusteella hyvään mieleen. Käytäntöä voidaan pitää arkisena ja suhteellisen helppona, eikä siihen liity vahvoja päämääriä. Käytäntöä halutaan toteuttaa mahdollisimman vaivattomasti:

Valitse kompostille varjoisa paikka, johon aurinko ei paahda, mutta sijoita lämpökompostori sopivan matkan päähän keittiöstä. Jos laite on pitkän tai hankalan matkan takana, sen hoitoa tulee usein laiminlyötyä. (MT 2018)

Keittiön biojäteastia pysyy siistinä, kun käytät maatuvia kompostointipusseja tai keräät ruuantähteet esimerkiksi sanomalehden sisään. Laita astian pohjalle kompostikuiviketta tai vaikka kananmunakennon palasia imemään jätteestä valuvat nesteet. (MT 2014)

Tunteet liittyvät myös luontoon ja sen kantokykyyn:

Kolmasosa kotitalouksien jätteestä on biojätettä. Suuri osa siitä menee muovipusseissa kaatopaikalle ja muuttuu metaaniksi. **Planeetta kärsii**. Sitä vastoin kompostorissa biojäte muuttuu puhtaaksi mullaksi, mies pohtii. Santarannassa

kahvinporotkin muuttuvat kompostorissa mullaksi. Loppusijoituspaikka on ensi kesänä Sipen pieni kasvima. (MT 2014)

Kompostointi kannattaa monesta syystä. Palkitsevin on hyvä omatunto, sillä kaatopaikalla maatuva aines mädäntyy synnyttäen **ilmastonmuutosta kiihdyttävää metaania**. Lisäksi kompostimullan hyödyntäminen puutarhassa on kasveille yhtä arvokasta kuin ravintoympyrän mukainen lautanen ihmisille. (MT 2018)

Käytännön *Menettelyt* pohjautuvat rutiininomaiseen toimintaan, jossa biöjäte viedään säännöllisesti kompostoriin ja kompostorin toimintaa ylläpidetään erilaisilla toimilla, kuten kuivikkeen lisäyksellä. Korostetuin toimi mediateksteissä on valmiin mullan siirtäminen luontoon:

Vie uutta jätettä säännöllisesti ja usein. Tarkkaile kompostimassan kosteutta. Kun puristat vaikka kumihanskoilla, käsineen pitäisi kastua mutta vettä ei saisi tulla lorttamalla sormien välistä. (MT 2018)

MINNE? Lähes 70 prosenttia kippaa kompostin mullat kukkapenkkiin, 57 prosenttia katteeksi puiden ja pensaiden juuristoalueelle. Loput sirottelevat mullan vaikkapa nurmikolle. (MT 2014)

Käytännön voidaan ajatella olevan myös osa laajempaa jätteiden kierrätyksen käytäntöä, jota yhä useammat toteuttavat arjessaan. Schatzkin (2005) mukaan käytännöt linkittyvät toisiin käytäntöihin. Kierrätyksen käytäntöä voidaankin toteuttaa toisen käytännön esimerkiksi kaupassa käymisen yhteydessä:

Pienet, helposti toteutettavat ilmastoteot ovat ne, joita tällä hetkellä tehdään kaikista eniten, Perälä sanoo. Suomalaisten ylivoimaisesti suosituin teko ekologisemman elämän puolesta on kyselyn mukaan jätteiden kierrätys. (Yle 23.9.2020)

Muoviroskaa tulee todella paljon. Me **viemme muovit kauppareissuilla kierrätysastioihin**. Prismassa on yksi ja tässä lähellä myös, Sandell kertoo. (Yle 6.10.2019)

Reckwitzin (2002) mukaan käytännöt vaativat asioita ja esineitä toteutuakseen. Kompostoinnin käytäntö edellyttää jonkinlaista kompostoria, kun taas jätteiden kierrätystä

voidaan toteuttaa ilman vastaavanlaista resurssia. Kompostointi ei myöskään vaadi pihaa, kuten usein saatetaan ajatella, vaan käytäntöä voidaan toteuttaa myös sisällä:

Bokashi-kompostoinnissa talousjäte hajoaa maitohappokäymisen avulla nopeasti ja ilman hajuja, joten menetelmää voi käyttää sisällä. Tarvitset siihen tiiviisti suljetavan hanallisen astian. Hanasta valumanesteet on helppo valuttaa pois ja antaa laimennettuna lannoitteeksi kasveille. Astiaan lisätään biojätteiden mukana bokashirouhetta, joka käynnistää maitohappokäymisen ja aineiden pilkkoutumisen. (MT 2018)

Kompostointi sisällä toimii esimerkkinä muuttuvasta käytännöstä. Käytännöt ovat kehittyviä ja muuttuvia, sillä kuluttajat oppivat sekä omaksuvat uusia tapoja toteuttaa arkisia prosesseja (Warde, 2005).

4.1.3 Luonnosta nauttimisen käytäntö

Viimeinen aineistosta tunnistettu luonnosta nauttimisen käytäntö (kuvio 7) perustuu puhtaasti haluun viettää aikaa luonnossa. Käytäntö liittyy myös aikaisemmin tunnistettuun omavaraisuuden käytäntöön, mutta käytäntöä voidaan toteuttaa ilman tarkoituksenmukaista syömiskäytännön toteutumista. Käytäntö pohjautuu kuluttajan hyvinvointiin ja sitä toteutetaan itseä varten yksilöllisin tavoin. Koska käytäntö on aikaan ja paikkaan sidoksissa oleva kehityspolku, ilmenee se eri tavoin ja yksilöllisesti suorittajasta riippuen (Warde, 2005). Käytäntöön voi linkittyä liikkumisen ja urheilun käytäntöjä, mutta käytäntöä voidaan toteuttaa myös ilman ”suorittamisen” päämäärää. Reckwitzin (2002) mukaan käytännöt ovat ruumiillisia suoritteita. Aineiston perusteella ruumiilliset suoritukset ja suorittaminen ovat merkittävässä asemassa joissakin luonnon nauttimisen käytännöissä. Ruumiillisia suoritteita kuvataan aineistoesimerkeissä sanoilla ”huhkiminen”, ”luonnossa touhuaminen” ja ”samoileminen”. Keskeistä käytännön ymmärtämisessä on, että luonnosta nauttiminen tapahtuu suhteellisen lähellä omaa asuinympäristöä ja mahdollisimman kestävästi, sillä luonnosta voidaan nauttia myös toisella puolella maailmaa hiekkarantaa ihailien.

Kuvio 7. Luonnosta nauttimisen käytäntö

Käytännön keskeisimpänä ajurina toimii käytäntöön liittyvät *tunnetilat*. Luontoon liittyviä tunnetiloja ovat etenkin rauha ja oman hyvinvoinnin parantaminen. Halu luontoyhteyden ylläpitämiseen voimistaa käytäntöön liittyviä tunnetiloja:

Voin parhaiten luonnon helmassa. Liikkuminen luonnossa meloen, vaeltaen ja hiihtäen on osa hyvinvoinnista huolehtimista, mutta luonto on minulle jotenkin myös astetta syvempi kokemus. Jos minussa jostain henkistä puolta on, se tulee esiin juuri siellä luonnossa. (HS 26.5.2018)

”Menimme soutelemaan järvelle. Aurinko laski, järvi oli tyyni ja ilta lämmin. Ei sen parempaa ole”, Sanni toteaa. (HS, 30.6.2017)

Luontoa arvostetaan etenkin silloin, kun luontoon pääsy ei ole ollut aina mahdollista:

Kaupungissa Mäenpäällä tuli ulkoiltua vain koiralenteilla, mutta maalla asuessa hän touhuu ulkona koko ajan: hakkaa tai sirkkelöi polttopuita, siistii hakkuiden jälkiä, viimeistelee remonttia, lämmittää tynnyrisaunaa tai rymyää koirien kanssa pitkin metsiä otsalamppu päässä ja huomiotakki päällä. (HS 19.1.2020)

Ymmärrykset perustuvat tarpeeseen kokea parempaa oloa. Käytäntöä toteuttaessa ymmärrykset saattavat perustua päämäärään liittyviin tunnetiloihin, kuten energisempään olotilaan, mutta myös toteuttaminen voi olla itsessään palkitsevaa:

Aamulla Ulla aloittaa päivänsä huhkimalla puoli tuntia vesurin varressa tai tutkaillemalla lähistöllä ahertavan majavan patoa. Kun **olo on energisoitunut**, hän kulkee pihan poikki Meteoriiittiin töihin. (HS 29.11.2020)

Marja nauttii, kun hän istahtaa lämpimän takan eteen sohvalle ja katselee isoista ikkunoista avautuvaa peltomaisemaa. Erkki **rentoutuu metsässä samoilemalla**. En kaipaa vanhasta elämästäni mitään. Elintasoni on parempi kuin kaupungissa. Minulla on puhdasta ilmaa ja luontoa ympärillä. (MT 2011)

Luonnosta nauttiminen esiintyy mediateksteissä myös leikkimisenä, jota pidetään jaetuna käytäntönä. Jaetun käytännön luonteeseen kuuluu oppiminen ja toteuttaminen samanaikaisesti (Schatzki ja muut, 2001). Jaetut käytännöt eroavat luonteeltaan muista käytännöistä, joiden toteutuminen vaatii usein opittua tietoa.

Lasten koulu on aivan kivenheiton päässä ja he ovat löytäneet paljon kavereita. Usein **leikit** jatkuvat pihalla tai lähimetsässä iltaan asti, Antti sanoo. (MT 2020)

Luonto ei myöskään saa olla liian kaukana, sillä käytännön toteuttamiseen ei haluta käyttää liikaa resursseja, *menettelyt* perustuvat oikeaan tunnelmaan tai olotilaan, jonka luomiseksi ei haluta käyttää paljon resursseja, kuten aikaa:

Olemme koti-ihmisiä. Kun halusimme lähteä luontoon kävelylle, se oli aina **hirveä operaatio**, Mikko muistelee. Hän oli alkanut kaivata nikkarointitilaa, Sannaliina kasvimaata. Vuonna 2011 he alkoivat suunnitella kesämökin hankkimista. (MK 25.3.2020)

Käytännöt vaativat toteuttajaltaan resursseja, jotka voivat rajoittaa tai mahdollistaa toimintaa (Røpke, 2009). Mikäli käytännön toteuttaminen vie liikaa aikaa, ei sitä välttämättä toteuteta, jolloin käytäntö korvautuu jollakin muulla toiminnalla tai käytännöllä. Luonnosta nauttimisen menettelyt eivät ole rutiinien ja sääntöjen suhteen niin yhtenäisiä kuten vaikkapa omavaraisuuden käytännössä, vaan käytäntöä toteutetaan sopivassa hetkessä, itselle sopivalla tavalla:

Varsinkin nuoret aikuiset ja perheet asuvat mielellään tiiviissä kaupunkimaisessa ympäristössä, mutta **luonto ei saa sijaita kaukana**. Lasten ja koirien kanssa pitää päästä metsään lenkille ja leikkimään **helposti kävellen**. (MK 6.2.2019)

Luonnosta nauttimisen menettelyt eivät keskity omavaraisuuden menettelyjen tavoin tiettyyn vuodenaikaan, kuten kesään:

Sundmanien talo sijaitsee luonnonkauniin lammen rannalla. Walter pitää **talvisin** avantoa auki, jotta pääsee pulahtamaan sinne saunasta. (MK, 24.2.2020)

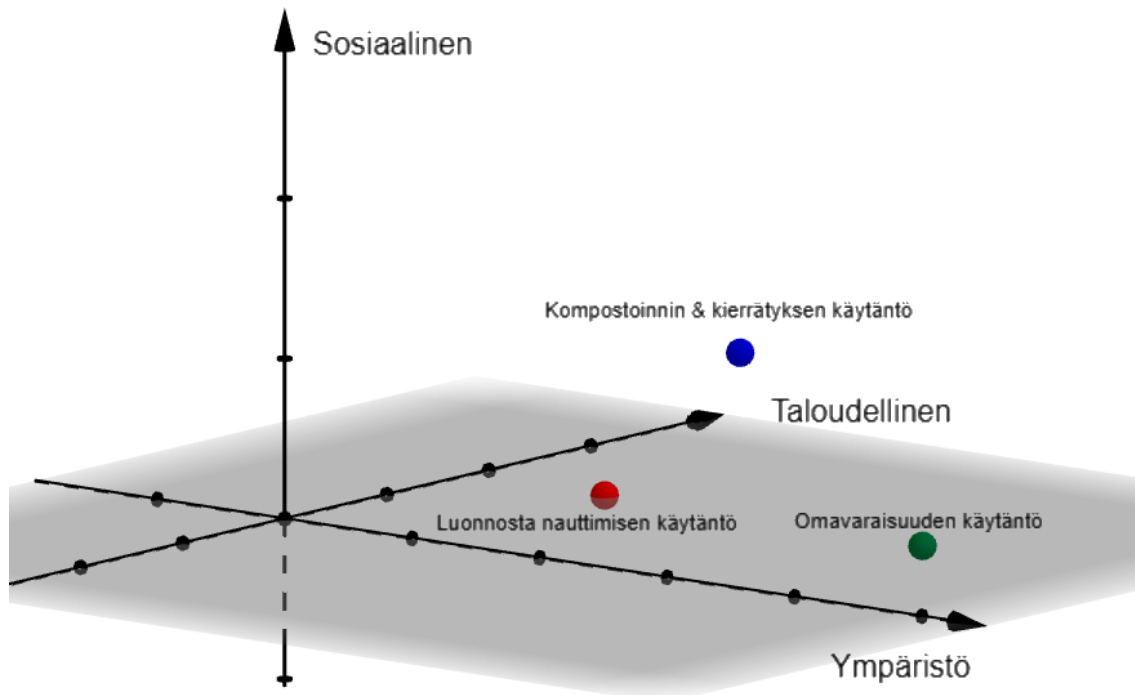
Tunnistettua luonnosta nauttimisen käytäntöä voidaan pitää elementeiltään aikaisemmin tunnistettuja käytäntöjä abstraktimpana tai vähemmän konkreettisena. Käytäntö on myös yksilöllisin, mutta vaatii yksinkertaisimmillaan kuluttajalta vain vähän resursseja, sillä käytäntöä voidaan toteuttaa lukuisilla eri tavoilla, vuodenajoista riippumatta. Koska tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa mediateksteissä esiintyviä käytäntöjä ja niiden elementtejä, voivat elementit ja motiivit olla erilaisia ”tosielämässä”. Luonnosta nauttimiseen ei ole ohjekirjaa ja käytäntöä toteutetaankin vapaammin. Käytäntö rajautuu sen perusteella, mitä pidetään luontona. Osa kuluttajista saattaa kokea luonnoksi ainoastaan koskemattoman metsän, kun taas osa voi pitää lähipuistoa luontona. Tässä tutkimuksessa aineistolöydösten ja teorian perusteella, käytäntö mielletään sijoittuvaksi mahdollisimman vähän muovattuun osaan luonnosta (Termipankki, 2018).

4.2 Käytännöt kestävän kulutuksen ulottuvuuksissa

Luvussa vastataan tutkimuksen kolmanteen tavoitteeseen eli analysoidaan tunnistettujen käytäntöjen kestävyttä kestävän kulutuksen ulottuvuuksien, käytäntöihin liittyvän kulutuksen ja käytäntöjen muodostaman verkoston perusteella. Tavoitteeseen pyritään kestävän kulutuksen kolmen ulottuvuuden *ympäristö, sosiaalinen ja taloudellinen* tarkastelun avulla (Balderjahn ja muut, 2013). Lopuksi tutustutaan luontoon liittyvien käytäntöjen muodostamaan verkostoon, jonka ne luovat yhteisten elementtien, kestävän kulutuksen ulottuvuuksien sekä muiden arjen käytäntöjen avulla.

4.2.1 Kestävyyden ilmeneminen käytännöissä

Käytännöt voidaan sijoittaa niiden kestävyyden perusteella ulottuvuuksiin. Jokainen käytäntö linkittyy jokaiseen ulottuvuuteen jossain määrin, sillä niitä voidaan tutkimusaineiston ja aikaisemman tutkimuksen perusteella pitää kestävinä. Vaikka tunnistetut käytännöt ovat kestäviä, voi lähes jokaisesta arjen käytännöstä tulla vähemmän kestävämpi siihen liittyvän ylikulutuksen avulla. Havainnointikuvio ilmentää käytäntöjen sijoitumista eri ulottuvuuksien välillä (kuvio 8). Havainnointikuvio on ainoastaan suuntaa antava.

Kuvio 8. Käytännöt kestävän kulutuksen ulottuvuuksissa

Kuviosta nähdään, että omavaraisuuden käytäntö omaa jonkin verran taloudellisen kestävän kulutuksen piirteitä, mutta ulottuvuuksista se pitää sisällään eniten ympäristön kannalta kestäviä kulutustoimia, jos nojaututaan ajatukseen vahvasta kestävästä kulutuksesta eli aidosta kulutuksen vähentämisestä (Niva, 2023). Vaikka käytäntö vaatii

ainakin aluksi kuluttamista kuten tarvikkeiden ostamista, voidaan sitä pitkällä aikavälillä toteuttaa vähällä kulutuksella. Loppukesänä kerätyt antimet säilyvät ja riittävät pitkälle talveen asti, jolloin ruoan osto vähenee. Parhaassa tapauksessa multa ja kasteluvesi saadaan omasta pihasta kompostorin ja keräysastioiden avulla. Kun käytäntöä toteutetaan, myös henkilökohtainen talous kiittää, sillä ruokaostoksissa voidaan säästää. Omavaraisuuden käytäntöä ei kuitenkaan toteuteta rahan takia, sillä tutkimusaineiston perusteella käytäntö pohjautuu haluun elää kestävämmiin, luontoa arvostaen. Vapaaehtoisesti yksinkertaisempaa elämää elävät tyypillisesti myös kuluttavat ympäristöystävällisesti (Balderjahn ja muut, 2013). Näistä syistä käytäntö voidaan sijoittaa lähelle ympäristöulottuvuutta.

Käytäntö voi myös poissulkea toisia käytäntöjä (Shove, 2020). Omavaraisuuden käytäntö voidaan nähdä paljon aikaa vievänä, jolloin kuluttaja käyttää vähemmän aikaa toisiin käytäntöihin, jotka vaatisivat enemmän kulutusta. Omavaraisuus sitoo kuluttajaa etenkin kesällä, joten aikaa vietetään lähinnä kotona, eikä esimerkiksi matkustella. Koska jokainen käytännön toteuttaja toimii eri tavalla, on huomioitavaa, että käytäntöä voidaan toteuttaa enemmän ja vähemmän kestävämmiin siihen liittyvän kulutuksen perusteella. Esimerkiksi marjastamista voi toteuttaa hyvin eri tavoilla. Jos käytäntö edellyttää uusien kenkien, ulkohousujen, ämpärin ja marjanpoimurin ostoa, ei sitä luonnollisesti voida pitää kovin kestäväenä. Toisaalta, jos nämä ostokset motivoivat kuluttajaa vielä useiden vuosienkin päästä, voidaan käytäntöä myöhemmin pitää kestävämpänä.

Kompostoinnin ja jätteiden käsittelemisen eli kierrätyksen käytäntö omaa kestäväenä käytäntönä kaikkia ulottuvuuksia, mutta käytännön nähdään sijoittuvan muita tunnistettuja käytäntöjä enemmän sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Balderjahnin ja muiden (2013) mukaan sosiaalista kestäväää kuluttamista motivoi halu tehdä hyvää muille ja yhteiskunnalle. Käytäntöä toteutetaan, koska se koetaan järkeväksi ja se perustuu yhteiskunnalliseen oletukseen ”näin kuuluu toimia”. Tällaiset sosiaaliset normit kannustavat kuluttajia toimimaan kestävämmiin (White ja muut, 2019a). Kierrätyksen avulla osa

jätteistä palautuu kulutukseen ja parhaimmillaan jatkaa kiertokulkuaan kompostoinnin avulla.

Taloudellisessa ulottuvuudessa korostuu kulutukseen liittyvä ostaminen (Balderjahn ja muut, 2013). Rahaa säästyy jätelaskun pienentyessä. Myöskään multaa ei tarvitse ostaa, sillä se saadaan omasta pihasta. Käytäntöä toteuttaessa ympäristön näkökulma ei välttämättä toimi ajurina, mutta ympäristön kannalta käytäntö on äärimmäisen tärkeä, sillä se pitää itsessään hyvin vähän kulutusta sisällään. Käytäntö mahdollistaa uusiokäyttöä, jolloin tuotantoon liittyvä kulutus vähenee. Etenkin muovi, pahvi, biojäte ja paperi ovat uudelleen hyödynnettäviä materiaaleja, jotka saattavat helposti päätyä sekajätteen joukkoon (Uusitalo, 2023). Kierrätysmateriaaleista tehdyt pakkaukset voivat motivoida kuluttajaa kierrättämään. Kuluttajalla on toistaiseksi hyvin vähän päätösvaltaa kulutustuotteiden pakkauksiin liittyen. Kun kierrätysaste kasvaa, tulisi tuotannon reagoida omalla toiminnallaan.

Luonnon näkökulmasta tilanne, jossa uusiutumattomia luonnonvaroja ei enää hyödynnetä, vaan jo olemassa oleva materiaali kiertää, on ihanteellinen (Balderjahn ja muut, 2013). Suurien kaupunkien taloyhtiöissä jätteiden kierrätys tapahtuu lähellä asuinrakennusta, jolloin käytäntö toteutuu useammin ja kestävämmiin myös kulutuksen kannalta, kuin pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa, joissa lähimmille kierrätyspisteille saattaa olla kilometrien matka, jolloin auto on lähes välttämätön resurssi. Käytäntöä voidaan kuitenkin toteuttaa kestävämmiin, kun jätteenkierrätys toteutetaan toisen käytännön, kuten kaupassakäynnin yhteydessä.

Luonnosta nauttimisen käytäntö on tunnistetuista käytännöistä yksilöllisin ja siihen liittyvää kulutusta on vaikea arvioida juuri yksilöllisyyden vuoksi. Aineistoesimerkkien perusteella käytäntöön ei liitetä kulutusta, vaikka käytännöt usein vaativatkin asioita ja esineitä toteutuakseen (Reckwitz, 2002). Käytäntö sijoittuu ympäristöön ja taloudelliseen ulottuvuuteen, mutta sitä voidaan toteuttaa myös sosiaalisessa ulottuvuudessa kestävästi. Käytännön toteuttaminen voi tarkoittaa roskien keräämistä lähiympäristössä,

jolloin halu tehdä hyvää muille, yhteiskunnalle ja luonnolle korostuu (Balderjahn ja muut, 2013). Jos lähijärvestä nautitaan usean tunnin moottoriveneilyn avulla, ei käytäntöön liittyvää kulutusta voida pitää kovin ympäristöystävällisenä eikä taloudellisena. Järvestä voidaan nauttia myös soutuveneestä käsin, jolloin vesistö, sen eläimet ja lompakko säästyvät.

Käytäntö ei itsessään vaadi ostamiseen liittyvää kulutusta toteutuakseen, jolloin se voidaan liittää taloudelliseen ulottuvuuteen (Balderjahn ja muut, 2013). Luonnosta nauttiminen voi jopa vähentää kulutusta, jos kuluttaja jättää esimerkiksi salikortin ostamatta ja päättääkin mieluummin liikkua luonnossa. Kuluttajan asuinpaikka vaikuttaa vahvasti käytännön kestävyteen ja tarvittuihin resursseihin. Yksi kuluttaja saattaa päästä suoraan luontoon astuessaan ovesta ulos, kun taas toinen saattaa joutua matkustamaan puolikin tuntia, jolloin kulutus lisääntyy. Tällöin alakerrassa sijaitseva kuntosali voi olla jopa kestävämpi tapa liikkua, mutta luonnosta nauttimisen käytäntö ei toteutuisi.

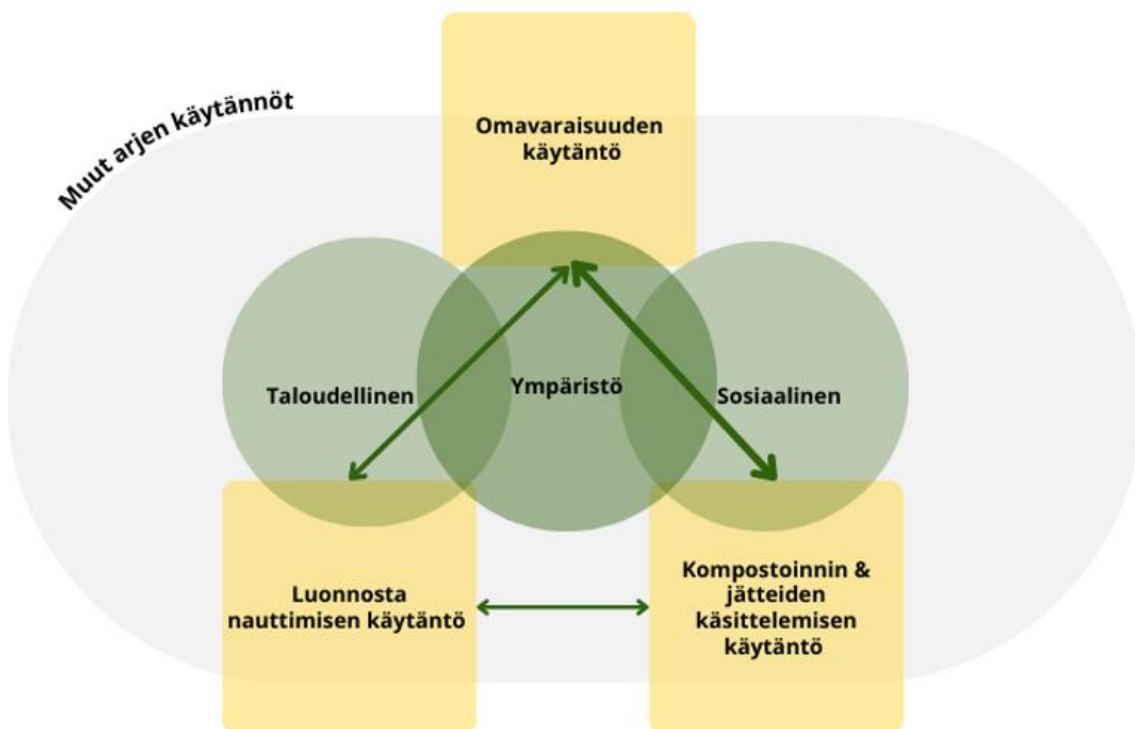
Aineiston perusteella luonnosta nauttimisen käytäntöä toteutetaan eri vuodenaikoina eri tavoin, talvella avantouiden ja hiihtäen. Talviuinti on kasvattanut suosiotaan viime vuosina ja sillä on yli 700 000 harrastajaa (Kallio & Puska, 2024). Harrastus nähdään luontoon liittyvänä käytäntönä, sillä se tapahtuu luonnonvesissä ja siihen liittyvät elementit vastaavat aineistosta tunnistettuja elementtejä. Käytäntöä toteutetaan sen tarjoamien fyysisten, psyykkisten ja kulttuuriin liittyvien hyötyjen perusteella (Kallio & Puska, 2024). Avantouinti nähdään myös harrastusvälineiden kannalta edullisena (Kallio & Puska, 2024). Arjen toistuviin käytäntöihin liittyy veden, materiaalien ja energian käyttöä, jota luonnehditaan huomaamattomaksi kulutukseksi (Røpke, 2009). Talviuinti voidaan nähdä huomaamattoman kulutuksen näkökulmasta kestäväksi käytäntöksi, sillä sen toteuttaminen voi vähentää kotona tapahtuvaa veden ja energian kulutusta.

Yksilöllisyyden lisäksi luonnosta nauttimisen käytäntö perustuu henkilökohtaisiin motiiveihin, kuten haluun voida paremmin ja haluun rentoutua. Kuluttajat toteuttavat näitä motiiveja hyvin eri tavalla, joten ei voida yleistää, että kaikki kuluttajat nauttivat

luonnosta arjessaan. Käytäntöön ei myöskään tarvitse liittyä ”suoriutumisen” motiivia, sillä luonnosta nauttiminen voi tapahtua ilman fyysistä päämäärää, kuten juoksulenkin toteutumista. Toisaalta tunnistettuun omavaraisuuden käytäntöön voi myös liittyä luonnosta nauttiminen omalla pihalla. Luontoon ei ”tarvitse” mennä, sillä samat elementit voivat toteutua omavaraisuuden käytännön resurssien avulla (Schatzki, 2005).

4.2.2 Käytäntöjen verkosto

Arjen käytännöt luovat yhdessä käytäntöjen verkoston, sillä ne ovat usein linkittyneinä toisiinsa ja toimivat toistensa resursseina (Schatzki, 2005). Esimerkiksi kompostointi on oma käytäntönsä, mutta voi toimia omavaraisuuden käytännön resurssina. Kuvio 9 nähdään, miten tunnistetut kestävän arjen käytännöt kiinnittyvät toisiinsa, kestävän kulutuksen ulottuvuuksiin ja muihin arjen käytäntöihin.

Kuvio 9. Tunnistettujen arjen käytäntöjen verkosto

Tutkimusaineistosta tunnistetut käytännöt kiinnittyvät toisiinsa ja kestävän kulutuksen ulottuvuuksiin eri tavoin ja eri vahvuudella. Eri paksuiset nuolet käytäntöjen välillä hahmottavat tämän kiinnittymisen vahvuutta. Käytäntöjen muodostaman verkoston lisäksi käytännöt linkittyvät Schatzkin (2005) mukaan myös muihin arjen käytäntöihin, joita hahmotetaan kuviossa ovaalin avulla. Ovaali on nimetty muiksi arjen käytännöiksi, jonka avulla pyritään kuvaamaan niin tutkimuksessa tunnistettujen käytäntöjen kuin muiden arjen käytäntöjen yhteenlinkittymistä. Jokaista käytäntöä voidaan kuviosta poiketen toteuttaa jokaisessa kestävän kulutuksen ulottuvuudessa. Hahmottamisen tueksi käytännöt on sijoitettu kuviossa lähelle sitä kulutuksen ulottuvuutta, johon käytäntö voi vaikuttaa eniten. Ympäristöulottuvuus on sijoitettu osaksi kaikkia käytäntöjä ja keskelle kuviota, sillä se nähdään elinehtona muille ulottuvuuksille (Lehtonen, 2023).

Käytännöt voivat myös olla päällekkäisiä, jolloin niitä voidaan toteuttaa samanaikaisesti (Schatzki, 2005). Tutkimuksessa tunnistetuista käytännöistä päällekkäisinä voivat toimia esimerkiksi omavaraisuuden ja luonnosta nauttimisen käytäntö. Arjen esimerkkinä toimii marjastus, jossa luonnosta nautitaan samalla, kun toteutetaan omavaraisuuden käytäntöä, jolloin käytännöt yhdistyvät yhdeksi käytännöksi. Käytännöt voivat siis yhdistyä ja poissulkea toisiaan.

Omavaraisuuden käytäntö on erityislaatuinen, sillä jotkin siihen liittyvät menettelyt ja toimet, kuten kastelu, istutus ja kerääminen sijoittuvat pääsääntöisesti tiettyyn aikaan vuodesta. Erityisesti kesällä käytäntö vaatii paljon, mutta talvella aikaa jää muulle toiminnalle, kuten luonnosta nauttimiselle. Vaikka kaikki kuluttajat eivät toteuta samoja käytäntöjä, aineiston perusteella omavaraisuuden toteuttajat nauttivat myös luonnosta suhteellisen säännöllisesti. Omavaraisuus on käytäntö, mutta myös valittu elämäntapa, joka pitää sisällään sekä tutkimuksessa tunnistettuja että useita muita käytäntöjä.

Käytäntöjen samankaltaisuutta ja eroavaisuuksia voidaan tarkastella niiden elementtien avulla. Käytännöt voivat myös jakaa samoja elementtejä (Schatzki, 2005). Tunnistetuista käytännöistä omavaraisuus ja luonnosta nauttimisen käytäntö jakavat lähes

samankaltaiset luontoon kohdistuvat emotionaaliset sitoumukset. Luontoa arvostetaan, sitä halutaan vaalia ja sillä koetaan olevan rauhoittava vaikutus. Käytännöt kuitenkin eroavat ymmärryksiltään, sillä omavaraisuudessa ymmärrykset perustuvat muiden lajien, kuten eläinten ja kasvien ravitsemiseen sekä hoitoon, kun taas luonnosta nauttiminen perustuu oman henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin ylläpitoon. Myös kompostoinnin ja jätteiden käsittelyn käytäntö pitää sisällään luontonäkökulman ymmärryksien kautta, mutta luonnosta käytetään käytännön yhteydessä sanaa ympäristö, eivätkä toimintaa ohjaavat tunteet aineiston perusteella pohjautu suoraan luontoon, vaan järkevyyteen toimia oikein.

Kuviosta nähdään, että omavaraisuus ja kompostointi linkittyvät toisiinsa vahvasti, sillä kompostointi mahdollistaa omavaraisuutta eli toimii sen resurssina. Kompostoinnin käytäntö pitää tutkimuksessa sisällään myös jätteiden käsittelyn käytännön, joka ei kuitenkaan kompostoinnin tavoin kiinnity omavaraisuuteen vastaavalla voimakkuudella. Toisaalta omavaraisuudessa arvostetaan luontoa ja halutaan elää kestävästi, johon kuuluu oikeaoppinen kierrätys (Agrawal & Gupta, 2013). Tästä syystä käytäntöjen voidaankin nähdä kiinnittyvän toisiinsa vahvasti. Kompostoinnin ja jätteiden käsittelyn käytäntö linkittyy kuviossa vahvimmin sosiaalisen kestävän kulutuksen ulottuvuuteen, sillä käytäntö perustuu haluun tehdä oikein (Balderjahn ja muut, 2013). Käytäntö on tunnisteituista käytännöistä aineiston perusteella yksinkertaisin toteuttaa ja sen vaikutukset kaikkiin ulottuvuuksiin ovat positiivisia, jonka lisäksi sosiaaliset normit saavat käytännön kietoutumaan osaksi kestävämpää arkea.

5 Johtopäätökset

Viimeisessä luvussa käsitellään tutkimuksen johtopäätökset. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastellaan tutkimuksen tavoitteiden ja tarkoituksen toteutumista sekä tutkimuksen tuloksia. Lopuksi pohditaan tutkimuksen hyödynnettävyyttä ja rajoituksia markkinoinnin ja kestävän kulutuksen tutkimuksen sarolla ja annetaan mahdollisia jatkotutkimusehdotuksia.

5.1 Keskeiset tulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, *miten luonto rakentuu osaksi kestävän arjen käytäntöjä mediateksteissä*. Tarkoitukseen pyrittiin vastaamaan kolmen tavoitteen avulla. *Ensimmäisenä tavoitteena* oli luoda tutkimuksen teoreettinen viitekehys eli selvittää, miten kestävä kulutus, luonto ja arjen käytännöt voivat liittyä toisiinsa. Tavoitteeseen vastattiin luomalla teoreettinen viitekehys tutkimuksen keskeisistä käsitteistä luonto, kestävä kulutus ja käytännöt. Viitekehys pohjautui aiheesta aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Tavoitteen yhteydessä käsiteltiin myös käytäntöteoriaa, johon tutkimuksen aineiston analyysi myöhemmin pohjautui.

Toisena tavoitteena oli tunnistaa luontoon liittyviä kestävän arjen käytäntöjä mediateksteistä. Tavoitteeseen vastattiin mediateksteistä koostuvan aineiston analysoinnin avulla (kts. liite1). Aineistosta tunnistettiin kolme toistuvaa luontoon liittyvää käytäntöä, joita kuluttajat toteuttavat arjessaan. Tunnistettuja käytäntöjä käsiteltiin Warden (2005) nimeämien elementtien *ymmärrykset, menettelyt ja emotionaaliset sitoumukset* avulla mahdollisimman yksityiskohtaisesti.

Ensimmäinen luontoon liittyvä, arjessa toistuva tunnistettu käytäntö nimettiin *omavaraisuuden käytännöksi*. Käytäntö perustuu haluun elää kestävämmiin ja sen toteuttamiseen käytetään paljon aikaa. Toteutuminen vaatii lukuisia menettelyitä ja ymmärrys pohjautuu näihin menettelyihin, kuten kasteluväleihin ja oikeanlaisiin lannoitteisiin,

mutta erityisesti päämäärään liittyviin tunteisiin. Omavaraisuuden käytäntöä voidaan toteuttaa eri tavoilla ja tasoilla, sillä se ei välttämättä vaadi kasvimaata toteutuakseen, vaan sitä voidaan toteuttaa ruukkujen avulla myös sisällä. Aineistosta tunnistetut omavaraisuuden käytännön esimerkit luonnehtivat jopa elämäntapaa, mutta oleellista on, että käytäntö on riippuvainen toteuttajastaan, jolloin lopputulos on aina muista poikkeava (Warde, 2005). Käytäntö on säännöllinen, mutta usein sen toistuvuus ja tavat vaihtelevat vuodenaikojen mukaan. Omavaraisuus toimii myös resurssina syömisen käytännölle, jolloin kestävä ruokailu mahdollistuu. Käytäntöä toteutetaan, jotta voidaan syödä terveellisesti ja tunnetaan ruoan alkuperä.

Kompostointi ja jätteiden käsittelymisen käytäntö tunnistettiin toiseksi arjen käytännöksi, johon luonto osallistuu. Ymmärrys tarpeellisuudesta ja järkevyydestä ohjaa käytäntöä. Käytäntöä halutaan toteuttaa mahdollisimman yksinkertaisesti niin, ettei se vie paljon aikaa. Kierrätys ei vaadi toteuttajaltaan juurikaan resursseja ja se nähdään helppona tapana elää kestävämmiin. Aineiston perusteella kompostointi toimii resurssina omavaraisuuden käytännölle, jolloin kompostorissa muodostunut multa palautetaan takaisin kasvimaalle tai muualle pihaan osaksi luonnon kiertokulkua.

Kolmas tunnistettu käytäntö nimettiin *luonnosta nauttimisen käytännöksi*. Käytäntö on erittäin yksilöllinen ja aineiston perusteella se perustuu emotionaalisiin sitoumuksiin, kuten haluun voida paremmin. Luonnossa rauhoitutaan, liikutaan ja siitä nautitaan lukeuttomilla tavoilla. Käytäntöä ei toteuteta, koska luonnosta pitäisi nauttia, vaan sillä siitä halutaan nauttia. Luonnosta nauttiminen voi olla toteuttajalleen harrastus, johon liittyy päämääriä, mutta käytäntö ei edellytä suuria tavoitteita toteutuakseen. Aineiston perusteella luonnon läheisyys koetaan tärkeäksi asuinpaikasta riippumatta. Vaikka käytännön päämotiivina ei ole kestävämmiin eläminen, oikein toteutuessaan käytäntöä voidaan pitää hyvinkin kestäväenä.

Tutkimuksen *kolmantena tavoitteena* oli analysoida tunnistettuja käytäntöjä kestävästä kulutuksen ulottuvuuksien ja käytäntöjen luoman verkoston avulla. Tavoitteeseen

vastattiin perehtymällä käytäntöihin liittyvään kulutukseen aihepiirin aikaisemman tutkimuksen avulla. Analyysin perusteella jokainen käytäntö sijoittui jokaiseen ulottuvuuteen, mutta eri vahvuudella. Jokaiseen käytäntöön liittyvää kulutusta arvioitiin sosiaalisen, taloudellisen ja ympäristön kestävyysnäkökulmista. Analyysin perusteella jokaista käytäntöä voidaan toteuttaa kestävästi tai kestävämmmin, mutta myös vähemmän kestävästi käytäntöön liittyvän kulutuksen perusteella. Lähes kaikki arjen käytännöt vaativat jonkinlaista kulutusta toteutuakseen, mutta käytännön toteuttaja pystyy vaikuttamaan kestävyteen juuri siihen liittyvän kulutuksen avulla. Tunnistetut käytännöt muodostivat käytäntöjen verkoston yhdessä muiden arjen käytäntöjen sekä kestävä kulutuksen ulottuvuuksien kanssa, kiinnittymällä eri tavoin ja eri vahvuudella. Viimeiseen tavoitteeseen vastattiin tunnistamalla aineistosta kolme käytäntöä, joita analysoitiin ja vertailtiin mahdollisimman yksityiskohtaisesti käytäntöteoriaan ja kestävä kulutuksen tutkimuksiin pohjaten. Mediatekstien analysoinnin perusteella luonto rakentuu osaksi arkea mahdollistamalla käytäntöjä sekä osallistamalla niihin. Luonto kiinnittyy käytäntöjen elementteihin eri tavoin ja vaikuttaa käytäntöihin liittyvään kulutukseen. Luonnon nähdään mediateksteissä olevan osa kestävää arkea.

5.2 Hyödynnettävyys

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten luonto rakentuu osaksi kestävä arjen käytäntöjä mediateksteissä. Käytäntöteorian näkökulmaa hyödyntäen tutkimus tarjoaa konkreettisia esimerkkejä luonnon osallisuudesta arjen käytäntöihin. Käytäntöihin tutustuttiin yksityiskohtaisemmin niihin liittyvän kulutuksen avulla. Tutkimuksen avulla pystyttiin lisäämään ymmärrystä siitä, millaisena kestävä arki nähdään ja millaisia käytäntöjä arjessa toteutetaan. Tutkimus lisää jo olemassa olevaan tutkimukseen *ymmärrystä* siitä, miten kestävämpiä käytäntöjä toteutetaan, miten niistä mediateksteissä kirjoitetaan ja miten luonto rakentuu osaksi arkea käytäntöjen kautta.

Tutkimuksessa tunnistettujen käytäntöjen elementtien avulla voidaan ymmärtää, miksi kestävä kehitys ja luonto koetaan tärkeäksi. Etenkin omavaraisuuden käytännön kohdalla

kuluttajan halu elää kestävämmiin korostuu, jolloin päämotiivina toimii luonnon kanto-kyvyn säilyttäminen ja tietoisuus maapallon nykyisestä tilasta. Kuluttajat toteuttavat arjessaan käytäntöjä erilaisista syistä. Kierrättäminen saatetaan kokea pakollisena velvoitteena, kun taas luonnossa oleminen etuoikeutena. Jotta kestävä kulutus lisääntyy, tulee ymmärrystä kasvattaa esimerkkien avulla. Ääripäät tai kieltäminen eivät välttämättä motivoi kuluttajaa muuttamaan kulutuskäytäntöjään, mutta käytäntöjen elementtien tarkastelun avulla kuluttajaa voidaan ymmärtää paremmin. Kestävän kuluttajan motiiveista voidaan saada lisää tietoa haastattelututkimusten avulla. Tämän tutkimuksen rajoitukset liittyvätkin aineistoon, joka koostui mediateksteistä. Aiheeseen perehtyminen haastatteluiden avulla voisi tarjota hedelmällistä tietoa yksittäisten kuluttajien kokemuksista ja ajatuksista. Lisäksi on tärkeää ymmärtää, että jokainen kuluttaja on erilainen, jolloin myös kuluttaminen ja käytännöt ovat erilaisia.

Tutkimus tarjoaa uutta tietoa ja ymmärrystä, jonka avulla voidaan tunnistaa markkinointi- ja liiketoimintamahdollisuuksia. Kestävästä kehityksestä ja kulutuksesta kiinnostuneiden kuluttajien määrä kasvaa ja kuluttajat ovat tietoisempia valinnoistaan kuin koskaan aikaisemmin. Kun ymmärretään millaisia asioita kestävämmiin elävät kuluttajat arvostavat, voidaan heille kohdistaa oikeita palveluja ja tuotteita. Kasvava tietoisuus kuluttajien keskuudessa ohjaa myös yrityksiä toimimaan paremmin. Suomi on YK:n kestävä kehityksen indikaattoreiden perusteella saavuttanut kärkisijan kestävä kehityksen maavertailussa, mutta tavoite 12 (Vastuullinen kuluttaminen), joka pitää sisällään myös tuotantotapojen kehittämisen, on heikentynyt (Sachs ja muut, 2024). Tästä syystä on tärkeää, että kestävää kulutusta koskevia tutkimuksia tehdään myös jatkossa. Yhteys suomalaisen luontoon ja sen olemassaolon mahdollistaminen voi toimia motivaattorina niin kuluttajille kuin yrityksillekin. Kestävän kuluttamisen kannustamiseen liittyviä markkinointikeinoja on löydetty jo aikaisemmissa tutkimuksissa, joihin myös tämän tutkimuksen löydökset linkittyvät.

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Käytäntöteoreettinen näkökulma tarjoaa aiheita useisiin jatkotutkimuksiin. Yritysten kestävyttä ja vastuullisuutta voidaan tutkia ja kehittää jaettujen eli kollektiivisten käytäntöjen kautta. Usein rutiininomaisiin toimiin ei kiinnitetä huomiota, mutta käytännön elementtien tunnistamisen avulla voidaan löytää tapoja toimia paremmin ja tehokkaammin. Kulutustutkimus on hyvin pitkälle edennyt, mutta käytäntöteorian ollessa suhteellisen nuori teoria, voi sen näkökulmasta tutkiminen paljastaa uusia asioita kestävästä kuluttamisesta ja kuluttajien tarpeista. Kestävää kulutusta voidaan tutkia myös vähemmän kestävien arjen käytäntöjen näkökulmasta. Kestämättömiä kulutustottumuksia voidaan ymmärtää paremmin esimerkiksi kulutuskäytäntöihin liittyvien elementtien tutkimisen avulla. Käytäntöteorian näkökulmasta käytännöt, kuten kulutuskäytännöt nähdään kehittyvinä, jolloin niitä voidaan muuttaa elementtien ja kulutuksen perusteella.

Tutkimuksessa kuluttajan toimintaa tarkastellaan mediateksteissä esiintyvien käytäntöjen ja niiden elementtien avulla, jolloin esimerkiksi tietyt päämäärät ja tunteet ohjaavat toimintaa. Tutkimus kannustaakin tulevia aihealueen tutkimuksia lähestymään kestävästä kulutusta yritysten, instituutioiden ja tuotannon näkökulmista. Mediateksteissä ilmenevien käytäntöjen tutkiminen on ollut vähäistä, jonka vuoksi tutkimus kannustaa jatkotutkimuksia tarkastelemaan käytäntöjä ja luonnon osallisuutta arkeen sekä kestävästä ja vähemmän kestävästä kulutusta myös mediatekstien kontekstissa. Media on osa jokapäiväistä elämää ja se vaikuttaa niin kuluttajien kuin yritystenkin käyttäytymiseen ja asenteisiin. Lopuksi tutkimus kannustaa tulevia tutkimuksia syventämään ymmärrystä kuluttajan ja luonnon välisestä suhteesta sekä selvittämään tämän suhteen mahdollista kehittymistä käytäntöteorian avulla.

Vaasan yliopisto (2023) rohkaisee opiskelijoita tutustumaan tekoälyn mahdollisuuksiin osana oppimisen eri osa-alueita. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole hyödynnetty tekoälyä tai suuria kielimalleja tekstin tuottamiseen, tuloksiin tai niiden analysointiin.

Lähteet

- Agrawal, R., & Gupta, S. (2018). Consuming responsibly: Exploring environmentally responsible consumption behaviors. *Journal of Global Marketing*, 31(4), 231–245. <https://doi.org/10.1080/08911762.2017.1415402>
- Arias, E. (2019). How does media influence social norms? Experimental evidence on the role of common knowledge. *Political Science Research and Methods*, 7(3), 561–578. <https://doi.org/10.1017/psrm.2018.1>
- A-Lehdet. (2020, 3. kesäkuuta). Mediaratkaisut. Noudettu 14.3.2025 osoitteesta <https://www.a-lehdet.fi/artikkelit/a-lehtien-asumisen-sivusto-yhdistaa-uudella-tavalla-median-ja-verkkokaupan-meilla-kotona-kuratoi-kiinnostavimmat-tuotteet-kohderyhmalle-kumppaneina-kasvumarkkinointiyhtio-generoseka-tipser>
- Balderjahn, I., Buerke, A., Kirchgeorg, M., Peyer, M., Seegebarth, B., & Wiedmann, K. P. (2013). Consciousness for sustainable consumption: scale development and new insights in the economic dimension of consumers' sustainability. *AMS review*, 3, 181–192. <https://doi.org/10.1007/s13162-013-0057-6>
- Carroll, A. B. (2015). Corporate social responsibility. *Organizational dynamics*, 44(2), 87–96. <https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2015.02.002>
- Commitment2050. (2023). Vastuullinen kuluttaminen – Kuinka voimme vaikuttaa? Noudettu 12.11.2024 osoitteesta <https://commitment2050.fi/vastuullinen-kuluttaminen-kuinka-voimme-vaikuttaa/>
- DeCarbon Home. (2024). Hanketietoa. Noudettu 7.10.2024 osoitteesta <https://decarbonhome.fi/hanketietoa/>
- Eriksson, P., & Kovalainen, A. (2016). Qualitative methods in business research (2nd edition). *Sage Publications*.
- Fraj, E., & Martinez, E. (2006), "Environmental values and lifestyles as determining factors of ecological consumer behaviour: an empirical analysis", *Journal of Consumer Marketing*, Vol. 23 No. 3, pp. 133–144. <https://doi.org.proxy.uwasa.fi/10.1108/07363760610663295>

- Fuchs, D. A., & Lorek, S. (2005). Sustainable consumption governance: A history of promises and failures. *Journal of Consumer Policy*, 28(3), 261–288. <https://doi.org/10.1007/s10603-005-8490-z>
- Giesler, M., & Veresiu, E. (2014). Creating the responsible consumer: Moralistic governance regimes and consumer subjectivity. *Journal of Consumer Research*, 41(3), 840–857. <https://doi.org/10.1086/677842>
- Halkier, B. & Jensen, I. (2011). Methodological challenges in using practice theory in consumption research. Examples from a study on handling nutritional contestations of food consumption. *Journal of Consumer Culture* 11 (1), 101–123. <https://doi.org/10.1177/1469540510391365>
- Haraway, D., Ishikawa, N., Gilbert, S. F., Olwig, K., Tsing, A. L., & Bubandt, N. (2016). Anthropologists are talking—about the Anthropocene. *Ethnos*, 81(3), 535–564. <https://doi.org/10.1080/00141844.2015.1105838>
- Hautamäki, T. (2021, 20. joulukuuta). *Luonto ei ole vain retkipaikka – sivistykseen kuuluu ymmärrys ihmisestä elonkirjon osana*. Sitra. Noudettu 11.10.2024 osoitteesta <https://www.sitra.fi/artikkelit/luonto-ei-ole-vain-retkipaikka-sivistykseen-kuuluu-ymmarrys-ihmisesta-elonkirjon-osana/>
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Tammi.
- Hughner, R. S., McDonagh, P., Prothero, A., Shultz, C. J., & Stanton, J. (2007). Who are organic food consumers? A compilation and review of why people purchase organic food. *Journal of consumer behaviour*, 6(2 3), 94–110. <https://doi.org/10.1002/cb.210>
- Ihnji, J. (2020) Deciphering posthumanism: Why and how it matters to urban planning in Anthropocene. *Planning Theory* 19(4) 392–420. <https://doi.org/10.1177/147309522091277>
- Jackson, T. (2014). Sustainable consumption. *Handbook of sustainable development*. (279–290). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781782544708.00029>

- Kallio, P. & Puska, A. Avantouinnista hyötyä mielen ja kehon hyvinvointiin. Vaasan ammattikorkeakoulu. *Energiaa*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024051631341>
- Kantar TNS. (2021). Suomalaisten luontosuhteet -kysely. Sitra. Noudettu 5.11.2024 osoitteesta <https://www.sitra.fi/julkaisut/suomalaisten-luontosuhteet-kysely/>
- Koponen, S., & Niva, M. (2024). Pienin askelin kestävään ruokakulttuuriin? Kulttuurinen ymmärrys maltillisuudesta ruoan ekologista kestävyttä tärkeänä pitävien kuluttajien ruokakäytännöissä. *Kulttuurintutkimus*. Noudettu 17.11.2024 osoitteesta <https://journal.fi/kulttuurintutkimus/article/view/137844>
- Koskimies, M. (2011). "Luonto" ympäristöarvojen taustalla. Helsingin yliopisto. Noudettu 13.11.2024 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/28513>
- Kunchambo, V., Lee, C. K., & Brace-Govan, J. (2017). Nature as extended-self: Sacred nature relationship and implications for responsible consumption behavior. *Journal of Business Research*, 74, 126–132. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.10.023>
- Lehtonen, T. (2020, 2. maaliskuuta). Syväekologia. Ajatusyhteys. Noudettu 1.2.2025 osoitteesta <https://blogs.uwasa.fi/ajatusyhteys/2020/03/02/syvaekologia/>
- Lehtonen, T. (2021, 6. tammikuuta). Objektiivinen ja subjektiivinen. Ajatusyhteys. Noudettu 11.1.2025 osoitteesta <https://blogs.uwasa.fi/ajatusyhteys/2021/01/06/objektiivinen-ja-subjektiivinen/>
- Lehtonen, T. (2023, 18. tammikuuta). Kestävyys ja vastuullisuus – hengästyttävän laajat näkymät. Ajatusyhteys. Noudettu 3.1.2025 osoitteesta <https://blogs.uwasa.fi/ajatusyhteys/2023/01/18/kestavyys-ja-vastuullisuus-%E2%80%92-hengastyttavan-laajat-nakymat/>
- Myllyoja, E. (2023, 22. syyskuuta). Helsingin Sanomat tavoittaa viikossa jo lähes 2,2 miljoonaa suomalaista. *Helsingin Sanomat*. Noudettu 14.3.2025 osoitteesta <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009868722.html>
- Niva, M. (2023). Kestävä kulutus on yhteinen asia. *Kulutustutkimus.Nyt*, 16(1–2), 65–73. <https://doi.org/10.54333/kulutustutkimus.122749>

- Närvänen, E., Saarijärvi, H. & Simanainen, O. (2013). Understanding consumers' online conversation practices in the context of convenience food. *International Journal of Consumer Studies*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1111/ijcs.12021>
- Opetushallitus. (n.d. -a). Tietoa taloudellisesta kestävydestä. Noudettu 11.11. 2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taloudellinen-kestavyys-ja-kuluttaminen>
- Opetushallitus. (n.d. -b). Median maailma – median valta. Noudettu 13.3.2025 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/median-maailma/tulkintojen-avaruus/median-valta>
- Opetushallitus. (2024). Taloudellinen kestävyys ja kuluttaminen. Noudettu 11.10.2024 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taloudellinen-kestavyys-ja-kuluttaminen>
- Pantzar, M. & Shove, E. (2010). Understanding innovation in practice: a discussion of the production and re-production of Nordic Walking. *Technology Analysis & Strategic Management*. <https://doi.org/10.1080/09537321003714402>
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Reckwitz, A. (2002). Toward a theory of social practices A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263. <https://doi.org/10.1177/13684310222225432>
- Ripple, W. J., Wolf, C., Gregg, J. W., Rockström, J., Mann, M. E., Oreskes, N., Lenton, T. M., Rahmstorf, S., Newsome, T. M., Xu, C., Svenning, J., Pereira, C. C., Law, B. E. & Crowther, T. W. (2024). The 2024 state of the climate report: Perilous times on planet Earth. *BioScience*, 0, 1–13. <https://doi.org/10.1093/biosci/biae087>
- Ruddiman, W. F. (2013). The anthropocene. *Annual Review of Earth and Planetary Sciences*, 41(1), 45–68. <https://doi.org/10.1146/annurev-earth-050212-123944>
- Røpke, I. (2009). Theories of practice—New inspiration for ecological economic studies on consumption. *Ecological economics*, 68(10), 2490–2497. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2009.05.015>

- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Aineisto- ja teorialähtöisyys. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Noudettu 13.3.2025 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html
- Sachs, J.D., Lafortune, G., Fuller, G. (2024). The SDGs and the UN Summit of the Future. Sustainable Development Report 2024. Paris: SDSN, Dublin: *Dublin University Press*. <https://doi.org/10.25546/108572>
- Sahakian, M., & Harold, W. (2014). "Making practice theory practicable: Towards more sustainable forms of consumption." *Journal of Consumer Culture*. <https://doi-org.proxy.uwasa.fi/10.1177/1469540513505607>
- Salimath, M. S., & Chandna, V. (2018). Sustainable consumption and growth: Examining complementary perspectives. *Management Decision*. 59(6), 1228-1248. <https://doi.org/10.1108/MD-12-2016-0934>
- Schatzki, T. R., Cetina, K. K. & Savigny, E. (2001). The practice turn in contemporary theory. Lontoo: *Routledge*. ISBN: 9780415228145
- Schatzki, T. R. (2002). The site of the social: A philosophical account of the constitution of social life and change. Pennsylvania State University Press. <https://doi.org/10.1515/9780271023717>
- Schatzki, T. (2005). Peripheral Vision: The Sites of Organizations. *Organization Studies*, 26(3), 465–484. <https://doi.org/10.1177/0170840605050876>
- Shove, E., Pantzar, M., & Watson, M. (2012). The dynamics of Social Practice: Everyday life and how it changes. *Sage Publications*. <https://doi.org/10.4135/9781446250655>
- Shove, E. (2020). Everyday practice and the production and consumption of time. *In Time, consumption and everyday life*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003087236>
- Susi, M. (2021). Antroposeenista posthumanismiin. *Versus lehti*. Noudettu 8.11.2024 osoitteesta <https://www.versuslehti.fi/gradusta-asiaa/antroposeenista-post-humanismiin/>

- Syrjälä, H., Joelsson, T.N., Könnölä, K., Luomala, H.T., Lundén, S., Sandell, M., & Mäkilä, T., (2017). Foodscapeista gamescapeiksi: välipalat pelaamiskäytännöissä. *Pelitutkimuksen vuosikirja 9*, 32–48. Noudettu 30.11.2024 osoitteesta <http://www.pelitutkimus.fi/vuosikirja2017/foodscapeistagamescapeiksi-valipalat-pelaamiskaytannoissa>
- Taipale, M. (2020). IHMINEN JA MUU LUONTO – kulttuuristen ajattelumallien vaikutuksia ihmisen luontosuhteeseen. Noudettu 6.11.2024 osoitteesta <https://hybris-lehti.net/ihminen-ja-muu-luonto-kulttuuristen-ajattelumallien-vaikutuksia-ihmisen-luontosuhteeseen>
- Tieteen termipankki. (2015). Nimitys:Synkretismi. Noudettu 2.12.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:synkretismi>
- Tieteen termipankki. (2018). Ympäristötieteet: luonto. Noudettu 8.11.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ymp%C3%A4rist%C3%B6tieteet:luonto>
- Tieteen termipankki. (2020). Kirjallisuuden tutkimus: strukturalismi. Noudettu 26.11.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:strukturalismi>
- Tieteen termipankki. (2021). Geologia: antroposeeni. Noudettu 7.11.2024 osoitteesta <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Geologia:antroposeeni>
- Tieteen termipankki. (2022). Sosiaalipsykologia: kognitiivinen dissonanssi. Noudettu 7.11.2024 osoitteesta https://tieteentermipankki.fi/wiki/Sosiaalipsykologia:kognitiivinen_dissonanssi
- Tilastokeskus (n.d). Käsitteet. Ympäristö. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta <https://stat.fi/meta/kas/ymparisto.html>
- Tobler, C., Visschers, V. H., & Siegrist, M. (2011). Eating green. Consumers' willingness to adopt ecological food consumption behaviors. *Appetite*, 57(3), 674–682. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.08.010>
- Tuomi, J., Sarajärvi, A., & Tammi. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Ulusoy, E. (2016). Experiential responsible consumption. *Journal of Business Research*, 69(1), 284–297. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2015.07.041>
- Vaasan yliopisto. (2023). Ohjeet tekoälyn käytöstä opetuksessa ja oppimisessa. Noudettu 12.3.2025 osoitteesta https://uva.libguides.com/ld.php?content_id=34892871
- Vining, J., Merrick, M. S., & Price, E. A. (2008). The distinction between humans and nature: Human perceptions of connectedness to nature and elements of the natural and unnatural. *Human Ecology Review*, 1–11. Noudettu 14.1.2025 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/24707479>
- Vuori, J. (2021). Mediatekstit. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Noudettu 29.1.2025 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/mediatekstit/>
- Warde, A. (2005). Consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture*, 5(2), 131–153. <https://doi.org/10.1177/1469540505053090>
- Warde, A. (2014). After taste: Culture, consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture*, 14(3), 279–303. <https://doi.org/10.1177/1469540514547828>
- White, K., Habib, R., & Hardisty, D. J. (2019a). How to SHIFT consumer behaviors to be more sustainable: A literature review and guiding framework. *Journal of marketing*, 83(3), 22–49. <https://doi.org/10.1177/0022242919825649>
- White, K., Hardisty, D. J., & Habib, R. (2019b). The Elusive Green Consumer. *Harvard business review*, 97 (4), 124–133.
- YK. (n.d). Tavoite 8. Noudettu 15.11.2024 osoitteesta <https://unric.org/fi/tavoite-8/>
- YK. (n.d). Tavoite 12. Noudettu 5.2.2025 osoitteesta <https://unric.org/fi/tavoite-12/>
- Ympäristöministeriö. (15.3.2023). Mitä on kestävä kehitys? Noudettu 19.12.2024 osoitteesta <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>
- Yle. (2023). Ylen vuosi 2023. Vuoden katsotuimmat, kuunnelluimmat ja luetuimmat 2023. Noudettu 15.3.2025 osoitteesta <https://yle.fi/aihe/a/20-10006424>

Zylstra, M. J., Knight, A. T., Esler, K. J., & Le Grange, L. L. (2014). Connectedness as a core conservation concern: An interdisciplinary review of theory and a call for practice. *Springer Science Reviews*, 2, 119–143. <https://doi.org/10.1007/s40362-014-0021-3>

Liitteet

Liite 1. Aineisto

Meillä kotona 21.9.2015	Lapsiperhe elää ilman lämmintä vettä ja pienillä sähkökuluilla
Meillä kotona 6.2.2019	Ekologisuudesta tuli asuntokaupan hallitseva trendi
Meillä kotona 24.2.2020	Essi ja Walter kunnostivat 70-luvun talosta kauniin kodin huone kerrallaan
Meillä kotona 25.3.2020	Sannaliina ja Mikko jättivät elämän kaupungin sykkeessä ja rakensivat ekotalon Siuntioon – "Helsingissä tuli juureton olo"
Meillä kotona 16.11.2020	"Vanhassa talossa asuminen on elämäntapaintiaanin hommaa" – Jaana vaalii maalaistaloon kuin lasta, joka ei koskaan kasva aikuiseksi
Meidän Talo 2011	Luonnon ehdoilla
Meidän Talo 2014	Katteeksi käy
Meidän Talo 2017	Ekompi kuin muilla
Meidän Talo 2018	Tee itse: Biojäte hyötykäyttöön
Meidän Talo 2020	Aurinkolinna kylpee taas valossa
Yle 9.6.2018	Japanilais-suomalainen perhe rakentaa unelmien ekoelämää lappilaiselle pikkukylälle – tuulivoimala ja villiruoka takaavat omavaraisuuden Katsumi ja Antti-Jussi Yliharju eivät tienneet talon rakentamisesta mitään, ennen kuin päättivät pystyttää ekotalon keskelle kairaa.

Yle 6.10.2019	Kaikki eivät ajattele vain ilmastonmuutosta – kestävä arki voi syntyä halusta säästää rahaa: "Näkyy hinnoissa, jos ihmiset saadaan tukemaan asioita" Kestävillä arjen valinnoilla voi ohjata sitä, mitä oman lähikaupan hyllystä löytyy ja kuinka paljon rahaa säästyy.
Yle 23.9.2020	Kysely: Suomalaisista 80 prosenttia pitää elämäntapaansa ympäristön kannalta kestäväenä – "Käytämme ilmastonmuutokseen osittaista torjuntaa"
Helsingin Sanomat 30.6.2017	Kotina eläintarha
Helsingin Sanomat 26.5.2018	Veden puolustaja
Helsingin Sanomat 25.11.2018	"Jos yhtään on kädentaitoja, niin säästö on melkoinen"
Helsingin Sanomat 19.1.2020	Heli Mäenpää muutti Helsingistä metsän keskelle ja perusti saattohoitokodin hylätyille koirille – yhtä niistä oli jopa ammuttu
Helsingin Sanomat 31.10.2020	Ympäristökeskustelun aitiopaikalla
Helsingin Sanomat 29.11.2020	Etätyötä pellonlaidalla